

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

ORGAAN VOOR DE MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

20^e JAARGANG

WOENSDAG 13 MAART 1935

No. 1002

COMMISSIE VAN REDACTIE:

P. Liefstinck; N. J. Polak; J. Tinbergen; F. de Vries en
H. M. H. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).

Redactie-adres: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement
volgens tarief. Administratie van abonnementen en adver-
tenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam,
Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No.
145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in
Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 23,— per
jaar. Losse nummers 50 cent. Economisch-Statistisch
Kwartaalbericht f 1.—. Leden en donateurs ontvangen
het weekblad en het Kwartaalbericht gratis en een reductie
op de verdere publicaties.

INHOUD.

	Blz.
HET LANDBOUW-CRISISFONDS door Ir. A. Plate.....	234
Strijd tegen de mechaniseering in de sigarenindustrie door Mr. H. P. Wenckebach	236
De Rijkspostspaarbank tijdens de crisisjaren door Mr. J. Oomkens.....	237
De lessen van de wereldcrisis door A. A. van Sandick	238

AANTEEKENINGEN:

De Zwitsersche Toeristenfrank en de daling van het Pönd Sterling	241
Nog eens renteverlaging in Duitschland.....	242
De economische toestand van Roemenië	242
De toestand van de openbare financiën van de Bel- gische Congo	243
De crisis in de Amerikaansche vliegtuigindustrie ..	244
De Zwitsersche uurwerk-industrie.....	244

INGEZONDEN STUKKEN:

Het aandeel van het motor-wegverkeer in de kosten van den weg door Ir. M. de Wolff met Naschrift van Ir. A. Plomp	244
---	-----

ONTVANGEN BOEKEN .....

MAANDLIJFERS:

Productie der Steenkolen-, Bruinkolen- en Zout- mijnen	248
Hypotheekrente in Nederland	248
Giro-kantoor der Gemeente Amsterdam.....	248

STATISTIEKEN .....

Geldkoersen. — Wisselkoersen. — Bankstaten.

12 MAART 1935.

Van de geldmarkt deze week geen bijzonderheden; ruim geld, geen belangstelling. Driemaands bank-accepten $\frac{1}{2}$ — $\frac{7}{16}$ pCt. Call en prolongatierente onveranderd $\frac{1}{4}$ pCt. resp. 1 pCt.

* * *

Het koersverloop van het Pond Sterling is gedurende de afgelopen week met belangstelling gevolgd. De stemming bleef hoogst onzeker. Het laagst bereikte punt was deze week 6.87. Men krijgt den indruk, dat het Pond in Amerika op een of andere wijze gesteund wordt; nadere gegevens hieromtrent ontbreken echter. Tenslotte is het Pond hier tot 6.99 gestegen. Ook de Dollarkoers heeft zeer geschommeld; er is zelfs een oogenblik op 1.45 gedaan, toen men uit Roosevelt's rede de conclusie trok, dat verdere devaluatie van den Dollar wel zeer spoedig zou volgen. Toen later nadere bijzonderheden bekend werden, kwam er verbetering in den koers, die op 1.46 $\frac{1}{4}$ sloot. De \$/£ koers schommelde tusschen de 4.75 en 4.80. Fransche Francs liepen eerder achteruit en kwamen van 9.74 $\frac{1}{2}$ op 9.74. Zeer aangeboden lagen Belga's, die van 34.50 op 34.44 kwamen; zij zijn dus weder bij het goudpunt van invoer aangeland. Zwitsersche Francs ca. 47.90. Lires waren heel flauw en werden zelfs op 12.16 gedaan; de koers kon tenslotte tot ca. 12.30 verbeteren. De Markenkoers bleef constant: 59.39. De verschillende soorten Sperrmarken liggen lager in de markt. Voor de Noordelijke koersen valt natuurlijk eveneens tenslotte een verbetering te boeken. Canadeesche Dollars 1.45 $\frac{1}{2}$.

Termijnponden waren wat meer gezocht; het agio voor een- en drie-maands levering was $\frac{5}{16}$ resp. $\frac{7}{8}$ c. Dollars op latere levering onveranderd. Flauw lagen termijn Belga's, die 17 $\frac{1}{2}$ en 55 c. onder den contanten koers noteerden.

De prijzen voor gouden baren zijn teruggelopen; levering Amsterdam noteert f 1.652.50, levering Londen f 1.653.50. Zeer gezocht blijven gouden munten; Sovereigns 12.25, Eagles 2.50.

HET LANDBOUW-CRISISFONDS.

De doorlezing van de Memorie van Antwoord bij de begroting van inkomsten en uitgaven van het Landbouw-Crisisfonds voor 1935 gaf mij aanleiding tot opmerkingen van algemeenen aard, welke ik hieronder in het kort weergeef.

Bij de beoordeeling van onze landbouwcrisispolitiek kan men zich op twee standpunten stellen. Het eerste: deze crisis is er een van uitsluitend conjunctureelen aard. Ze toont slechts een diep dal in de vrij regelmatig terugkeerende golvingen, welke de lijn der economische ontwikkeling vanaf het begin der 19e eeuw toont. Het economisch organisme ondergaat geen wijzigingen van zoo groot belang, dat daarmee bij de regeeringspolitiek rekening mag worden gehouden. In dezen gedachtengang moet elke regeeringsdaad op het gebied van den landbouwsteun gegrondvest zijn op het beginsel van *tijdelijken* steun. Tijdelijk zal de gemeenschap offers brengen om den landbouwenden stand niet ten onder te doen gaan, opdat hij straks — als de tijden beter worden — weer op de oude wijze zijn belangrijke functie in het economisch leven zal kunnen vervullen. Meer dan steun moet in dezen gedachtengang niet worden gegeven.

Het tweede standpunt komt neer op het volgende. Als men de economische ontwikkeling in de wereld nagaat en zich rekenschap geeft van de catastrophale beteekenis van den oorlog, welke nagenoeg alle landen van macht en beteekenis meesleepte, moet men tot de slotsom komen, dat deze crisis nog een ander karakter draagt dan dat van een gewoon conjunctuurdal. Dat zij onderstromingen heeft, welke zich aan de oppervlakte niet scherp teekenen, maar welke niettemin op het verder verloop veel invloed hebben. Kortom, degenen die zich op dit standpunt stellen, zien een *structuurcrisis* zich voltrekken, al aarzel ik dit woord neer te schrijven, omdat het voor sommigen, die zich moeilijk in een historischen gedachtengang kunnen verplaatsen, een onaangename klank schijnt te hebben.

De Nederlandsche regeering stelt zich, blijkens herhaalde uitlatingen, op het standpunt, dat wij een crisis beleven, welke behalve een conjunctureel ook een structureel karakter draagt. Hetgeen praktisch beteekent, dat ze er op bedacht wil zijn, dat zich in het systeem der voortbrenging en verdeling belangrijke wijzigingen voltrekken. Wijzigingen van verschillenden aard, welke zich in het huidig stadium slechts vaag afteekenen, maar welke niettemin bij te nemen regeeringsmaatregelen niet kunnen worden genegeerd op straffe van fouten te begaan, welke later wel eens onherstelbaar zouden kunnen blijken.

Hoe staat het nu bij den landbouw?

Bij de eerste nood, vier, vijf jaar geleden, was de regeeringssteun uitsluitend erop berekend, om ineensstortende onderdeelen van den landbouw te stutten. Weldra bleek het heele gebouw in nood en de steun werd in korten tijd aan vrijwel alle landbouwbedrijfstakken versprekt.

Toen men inzag, dat men niet voort kon gaan met al maar uit de staatskas millioenen bij te passen, vooral ook toen industrie, handel en scheepvaart ineenzakten, heeft men het stelsel gekozen, dat alle landbouwsteun uit het landbouw-crisisfonds zou worden verstrekt. Dit fonds werd dan niet uit de staatsbegroting, dus niet via het belastingbiljet, gespekt, maar door retributies en rechten van uiteenloopen den aard. Een ingewikkeld stelsel van overheveling van de eene groep producenten (dit woord in ruime zin genomen) naar de andere, kwam in toepassing.

Daarbij werden gaandeweg beginselen vastgelegd, waarnaar de overheidsmaatregelen zich richtten. Men ging er b.v. van uit, dat voortaan rekening zou moeten worden gehouden met een zeer groote vermindering van den uitvoer van Nederlandsche land- en tuinbouwproducten, gezien de agrarische politiek,

welke zich in al onze exportlanden en ook in andere (zoodat van verplaatsing geen baat te verwachten was) voltrok. Daaruit trok men de conclusie, dat Nederland gedwongen werd om te rekenen op een belangrijke vermindering van invoer. Als land- en tuinbouwproducten een geweldige daling in hun afzet in het buitenland ondervinden, zal Nederland — aldus de redeneering — gedwongen worden om b.v. minder graan te koopen. Hieruit volgde, dat men zich veel meer dan vroeger op eigen graanbouw ging toelleggen. De organisatie van den graanhandel werd gemonopoliseerd, de meelfabrikanten werden gedwongen een bepaald percentage binnenlandsch meel te verwerken, de invoer van buitenlandsch meel werd afgeknepen, monopolie-rechten werden geheven, gelden werden van den handel overgeheveld naar den graanboer, die ertoe gebracht moest worden om meer tarwe en rogge te verbouwen.

Of deze maatregelen nu alle rechtvaardig en praktisch waren, doet voor het verder betoog niet terzake. Ze waren in den gevolgden gedachtengang consequent.

Wordt een dergelijke gedragslijn, welke ook bij andere genomen landbouwsteunmaatregelen te constateeren valt, nu ook verder doorgezet? Hier begint de twijfel.

* *

Bij doorlezing van de Memorie van Antwoord bij de begroting van het Landbouwcrisisfonds 1935 treft in de eerste plaats een algemeen principe, dat telkens naar voren wordt gebracht, t.w. dat de boer *aan zijn prijs moet komen*. Indien de regeering de stelling inneemt, dat, nu wij eenmaal voor geknepen buitenlandsche markten staan, onze landbouw meer dan vroeger van de binnenlandsche markt moet profiteeren, zal men rekening moeten houden met wat de binnenlandsche consument kan betalen. Dit nu is heel wat minder dan vroeger.

T.a.v. het brood zou bij toepassing van een „rück-sichtlose Agrarierpolitik“ gezegd kunnen worden, dat ons volk een artikel als brood toch in ieder geval naar volle behoefte zal koopen, los van de prijs; een gedachtengang, welke intusschen aanvechtbaar is. De Nederlandsche politiek, welke den tarweprijs op *f* 10 houdt (vorig jaar *f* 11), terwijl tarwe voor *f* 3 in ons land verkrijgbaar is, en waarbij het brood door de verschillende steunmaatregelen 25 à 30 procent duurder wordt gemaakt, staat van een dergelijke politiek niet zoo ver af. Maar als men deze gedragslijn t.a.v. het brood kan volhouden, loopt men toch zeker vast bij den verkoop van tal van andere inheemsche landbouwproducten, waarbij de vraag meer elastisch is, zooals: boter, kaas, eieren, groenten, fruit. Wil men de afnemings van al dergelijke inheemsche producten in het eigen land bevorderen, zoolang de export geen betere vooruitzichten heeft, dan zal men — of men wil of niet — met de prijzen omlaag moeten. En als men daarmee beneden den kostprijs komt, zal men de consequentie moeten aanvaarden door alles in het werk te stellen om den kostprijs te drukken. Dat dit een ontzaglijk werk is, zal niemand ontkennen, maar, het is een vraagstuk, waarvoor op dit oogenblik tal van industriele en transportbedrijven staan, waarvan sommige met moeizame arbeid het niet zonder succes oplossen. Men valt hiermede in de hervormingsmethoden, welke kortweg met het woord „sanering“ kunnen worden aangeduid, als men daarbij het begrip „stijf houden van den prijs“ eens weg wil denken en hoofdzakelijk let op bedrijfsorganisatie, technische inrichting, specialisatie.

Ook de regeering voelt de noodzakelijkheid hiervan. Bij tal van landbouwmaatregelen speelt de sanering een rol. Maar de regeering kiest geen saneringskoers. Zij deinst terug op het moment, dat zij begint.

Deze critiek eischt bewijs.

Als de productie van een landbouwartikel te groot is in verband met de sterk verminderde afzetmogelijkheden, worden beperkingsmaatregelen voorgeschreven.

Een volkomen vrije werking van aanbod en vraag zou in de gegeven omstandigheden een economische moordpartij onder de boeren teweegbrengen. Ook de sterkste voorstander van het vrije prijsvormingsingsel moet, als hij minister is, hier ingrijpen. De deugdelijke werking van een systeem, ook van het prijssysteem, wordt ondeugdelijk, als bepaalde grenzen worden overschreden. De toenemende spankracht van een hoog slaat op een bepaald moment plotseling terug tot nul. Zoo ook kan men aannemen, dat de prijsval van onze landbouwproducten bij volledige toepassing van het systeem der vrije prijswerking, zoo hevig en zoo snel zou inzetten, dat het landbouwproductie-apparaat zou breken, inplaats van zich op natuurlijke wijze te herstellen.

Kortom: de restrictie-maatregelen der regeering zijn als eerste stap begrijpelijk en verdedigbaar. Maar als tweede stap moet hierop *niet* volgen: het hoog houden van den prijs, waarbij immers als richtsnoer niet de koopkracht van den consument, maar de kostprijs van den boer geldt.

De binnenlandsche vraag zal zoo groot mogelijk moeten blijven, ten bate van den consument, maar ook ten bate van den boerenstand.

Hetgeen beteekent, dat alles in het werk moet worden gesteld om de prijzen te doen dalen tot een niveau, dat in overeenstemming is met de tegenwoordige koopkracht der bevolking. Nu in de vrije werking van vraag en aanbod is ingegrepen bij den factor aanbod, moet worden aangestuurd op een vergroting van den factor vraag.

De regeering doet het tegendeel. Ze let op den tegenwoordigen kostprijs van den boer en verzekert dezen een daarop berekend prijs. Het feit, dat voor sommige of vele groepen boeren, de op deze wijze berekende prijzen geen winst, maar verlies zelfs opleveren, doet niet af aan de stelling, dat het systeem van de prijshooghouding verkeerd werkt. Het accent in de saneeringspolitiek moet na de productiebeperking liggen op de saneering van het bedrijf, d.w.z. op hervorming in de meest uitgebreide zin, hervorming in administratie en in techniek, verbetering van den voorlichtingsdienst, groepeerings van bedrijven, indirecte vermindering van lasten (hervorming in het waterschapswezen en in het bestuur van kleine gemeenten¹⁾, enz.).

Ligt hier niet een uitgebreid terrein van werkzaamheid braak? Als niet-deskundige op landbouwgebied zal ik deze vragen niet beantwoorden, maar ik heb vermoedens, dat men, om het voorzichtig te zeggen, niet voldoende doordrongen is van het vele en groote werk, dat ondernomen moet worden om ons landbouwbedrijf zoo te rationaliseeren, dat de laagste kostprijs bereikt wordt, welke thans bereikt kan worden. Er zijn redenen om te vermoeden, dat men liever gemakkelijker wegen bewandelt en van de eene steunregeling in de andere wil vallen (ik denk aan voornemens om kunstmatig vaste hypotheeklasten te verminderen).

* * *

Saneering beteekent o.a. selectie in de bedrijven. Men zal moeten nagaan of in het algemeen of in een bepaalde streek de groote bedrijven, de middelsoort bedrijven dan wel de kleine bedrijven het voordeeligt voortbrengen. Misschien moeten combinaties voor het doel gevormd worden, maar in ieder geval als de regeering eenmaal sancert, zal ze een keuze moeten doen.

Hiervan leest men in de M. v. A. echter niets.

¹⁾ Zie hiervoor o.a. de publicaties van de Vereeniging van Nederlandsche Gemeenten en van de Bezuinigingscommissie der Ned. Maatschappij voor Nijverheid en Handel.

Wel leest men telkens weer, dat groote, zoowel als kleine boeren worden geholpen, een stelsel, dat destijds, toen men met de eerste steunmaatregelen begon, aanvaardbaar was, maar nu niet meer past in een regeeringspolitiek, welke in een veel verder stadium is aanbelaand. Wat op de beperkingspolitiek moet volgen is: hervorming van het boerenbedrijf om goedkoper te kunnen voortbrengen, *thans* om de binnenlandsche markt op te voeren, *straks* om sterker te staan als onzen uitvoer meer kansen krijgt. Want zonder blij optimisme kan men zeggen, dat ook bij de autarkie-politiek de wal het schip gaat keeren. Er zijn teekenen, welke doen vermoeden, dat de overheersching van de autarkische agrarische politiek in het buitenland het hoogste punt heeft bereikt of gaat bereiken.

De regeering spaart thans koolen en geiten. Zij helpt alle soorten bedrijven in den landbouw, terwijl saneering, hervorming of welk woord men aan de reeks te treffen maatregelen wil geven, *nu* haar parool moet zijn.

Op blz. 9 van de M. v. A. wordt gezegd, dat t.a.v. den landbouwsteun de akkerbouwbedrijven op het oogenblik in gunstiger omstandigheden verkeerden dan de veehouderij en tuinbouwbedrijven en dat getracht zal worden in dit verschil verbetering te brengen.

Een zin verder wordt een vergelijking tusschen den steun aan akkerbouwproducten in de kleistreken en de zandstreken gemaakt.

Weer iets verder deelt de Minister mede, dat hij bij voortdoring zijn aandacht vestigt op de moeilijkheden, waarin de z.g. kleine bedrijven verkeerden.

De vraag, welke soort of welke soorten bedrijven het voordeeligt werken, komt bij dit alles niet om den hoek kijken.

Op blz. 10 leest men, dat bij de kalveren-toewijzing 1934 rekening is gehouden met de wenschelijkheid, de kleine bedrijven relatief meer kalveren toe te wijzen dan de groote bedrijven. Ook bij wat hierop volgt, beslist alleen de vraag, wie het meeste *steun* behoeft.

Bij de rubriek „biggenmerken” leest men, dat aan de bedrijven, met minstens 8 ha cultuurgrond, een relatief grooter beperking wordt opgelegd dan aan de overige varkenshouders. Onder de rubriek „Pluimvee en Eieren” treft eveneens een opmerking betreffende „belangrijk gunstiger bepalingen voor de kleine bedrijven dan voor de grootere”. Welk motief ligt hieraan ten grondslag, vraagt men zich af? Indien de kleinere boeren werkelijk voordeeliger werken (hetgeen echter op blz. 13 der M. v. A. weer een feitelijke tegenspraak vindt) en op den duur, ook na hervorming, voordeeliger zullen blijven werken, moeten deze in de eerste plaats worden geholpen en kan men de andere bedrijven hoogstens tijdelijk, om den overgang te verzachten, blijven steunen. Maar is dit het motief van de regeering of valt ze terug op de vroegere gedachte van enkel steunverleening?

* * *

Ook verderop in de M. v. T. komt, bij doorlezing telkens de vraag naar voren: wordt ernstig met alle directe en indirecte middelen getracht om tot kostprijsverlaging bij den landbouw te komen?

Wordt, nu men eenmaal ingegrepen heeft in het stelsel der vrije prijsvorming en blijk heeft gegeven niet meer aan de mogelijkheid te gelooven om met *tijdelijke* steun-maatregelen onzen landbouw in stand te houden, ook alle aandacht geschonken aan de consequenties van het gekozen stelsel?

Bij doorlezing van de M. v. A. bij de begroting van inkomsten en uitgaven van het Landbouw-Crisisfonds is men geneigd deze vraag ontkennend te beantwoorden.

Ir. A. PLATE.

STRIJD TEGEN DE MECHANISEERING IN DE SIGARENINDUSTRIE.

Het is bekend, dat er meeningsverschil bestaat over de vraag, in hoeverre invoering van machines en z.g. rationalisatie tot werkloosheid leiden.

In diverse kringen wordt thans aandacht gevraagd voor de toenemende mechaniseering in de sigarenindustrie en voor den eventueelen nadeeligen invloed hiervan op de werkgelegenheid in deze industrie. Van de eene zijde wordt aangedrongen op een verbod van werken met die machines, die het product half of geheel maken, van weer andere zijde wordt voorgesteld, het machinaal — en half machinaal product met een prohibitieve extra-accijns te bezwaren.

Het is wel voorgekomen, dat door de een of andere industrie in moeilijke omstandigheden overheidsregelingen werden gevraagd die later, als de omstandigheden vaak gewijzigd zijn, diep te betreuren vielen, doch het moet wel verbazing wekken, dat thans van bepaalde zijde aangedrongen wordt op maatregelen ter bestrijding van de werkloosheid, die het een deel der industrie onmogelijk zal maken te werken.

Nu is van socialistische zijde in een zeer helder artikel van de hand van het Tweede Kamerlid Dr. Ir. Th. v. d. Waerden in de Socialistische Gids uiteengezet, dat zulke maatregelen noch in het algemeen belang noch in het belang der arbeiders zijn, terwijl wij ook wijzen op de uitlatingen van den schrijver in de Tweede Kamer aangaande deze kwestie. Dat ook het Verbond van Nederlandsche Werkgevers op het standpunt staat, dat mechaniseering en rationalisatie niet tot werkloosheid leiden, kan blijken uit de brochure *Werkloosheid, Werktijd 40 uur?* In de *Kroniek van 15 Februari 11.*, uitgave van het Verbond van Nederlandsche Werkgevers, wordt een in „The Times” gepubliceerd overzicht van de onderzoekingen van het Engelsche Ministerie van Arbeid op dit punt besproken.

„Hieruit blijkt één ding vast te staan — aldus The Times — dat het populaire denkbeeld, dat de ontwikkeling van de techniek een regelmatige toeneming van productie en het aantal werklozen veroorzaakt, niet goed gefundeerd is.

Ook kan gewezen worden op de uitlating van den Minister van Economische Zaken in zijn Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer, betreffende de begroting van het Landbouwerisfonds, waarbij hij zeide: „Een dwang om het gebruik van machines te verbieden of aanzienlijk te beperken, kan niet anders dan de productiekosten verhoozen. Op dit oogenblik is daarvoor de tijd niet geschikt, terwijl aan verhooging van steunbedragen niet gedacht kan worden. De landarbeiders zullen op andere wijze geholpen moeten worden. Door het niet meer gebruiken van machines zouden overigens weer andere groepen werkloos worden”.

Ook de sigarenindustrie vormt geen uitzondering. Al wil men het tegendeel beweren, de cijfers, gepubliceerd door het Centraal Bureau voor de Statistiek, geven geen zoodanig uitzonderlijk beeld, dat men de werkloosheidspercentages op rekening van de mechaniseering kan zetten. Integendeel, men kan zeggen, dat, dank zij de aanpassing aan de veranderde vraag, door mechaniseering groter werkloosheid is voorkomen.

Doch afgezien van de aanvechtbaarheid van de meening, dat machines en rationalisatie persé tot werkloosheid leiden en van de minder elegante methode, om deze met een fiscaal maatregel te willen bestrijden, doet het vreemd aan, dat men bepaalde machines uit de industrie wil treffen en wel die, welke nu juist niet de meeste arbeidskrachten vervangen. Immers, waarom worden b.v. de stripmachines, die in groot aantal in het land werken en meer aan stripjongens uitschakelen dan welke andere machines ook en de ringmachines, genegeerd?

Welke machines wil men dan wel onmogelijk maken? In de eerste plaats kant men zich tegen de

z.g. compleetmachines, die de sigaar in haar geheel maken — ook het dekblad omleggen — en deze wil men blijkens de voorgestelde accijnspercentages het zwaarst treffen. Van deze machines, die duur en vrij gecompliceerd zijn en voor het werken waarmede een bedrijf zich jarenlang moet hebben gespecialiseerd, zijn er slechts weinig (40—50) in het land. Deze machines vindt men hoofdzakelijk in een paar op dit gebied al jaren lang zich specialiseerende bedrijven. Aangezien deze machines een speciale keuze van grondstoffen eischen, zijn zij, nog afgezien van hun kostbaarheid, niet voor het kleinbedrijf geschikt, bovendien wegens technische bijzonderheden alleen voor de goedkoopere prijsklassen. Een aanzienlijke verzwaring van den accijns op dit product zal dan ook geen inkomsten aan de schatkist brengen; echter zal wel den bedrijven, die reeds jarenlang, na groote kapitaalsinvesteering en experimenteren, een goedkoop product brengen, het bestaan onmogelijk gemaakt worden en daardoor ook werkloosheid geschapen worden.

Staat hiertegenover nu ook, dat elders arbeidskrachten worden aangezet? Dit staat zeer te bezien, aangezien de 3 cts. sigaar, die vooral op deze machines gemaakt wordt, niet in een normaal handmatig bedrijf is te calculeeren. Wel zal zij komen uit de randindustrie, die reeds een 20.000.000 per maand¹⁾ van deze 3 cts. sigaren op de markt brengt en haar gaan versterken in haar afbreuk aan de geordende bedrijven.

Waar per arbeider veel meer sigaren gemaakt worden in deze ongeordende productie, zal dit de werkloosheid niet verminderen. Deze randbedrijven, of „rotshops”, zijn trouwens een der bedenkelijkste verschijnselen, die uit de werkloosheid voortkwamen en omgekeerd deze in de hand werken. Immers hier wordt gewerkt onder ontduiking van wettelijke bepalingen en van collectieve arbeidsvoorwaarden, terwijl veelal de besturen der gemeenten, waar zulks geschiedt, een optreden hiertegen willen voorkomen uit vrees arbeidsgelegenheid weg te nemen. Deze bedrijven zijn bovendien een teruggang op sociaal en hygiënisch gebied.

Indien men de compleetmachines uitschakelt, zal dit randbedrijf voortdurend toenemen ten koste der geordende fabrieken, want de vraag naar de goedkoopste sigaar blijft bestaan. Indien aan den anderen kant de Regeering al het mogelijke in het werk zal stellen om de toepassing van de Arbeidswet en Tabakswet strikt te doen plaatsvinden en anderszins maatregelen neemt, die de ongeordende fabricage tegengaan, dan zullen juist deze machines het éénige middel vormen om — zonder een geweldige loonsverlaging — in de behoefte van een goedkoop en goed product te voorzien. Een derde mogelijkheid moet noodzakelijkerwijze leiden tot een duurder product en dientengevolge slinkende consumptie. De voorbeelden in andere landen mogen tot waarschuwing strekken.

De tweede machine waartegen zich de actie kant is de z.g. bosjesmachine. Deze machine, die overal in het land in gebruik is, maakt het bosje, een halfproduct, dat later handmatig tot sigaar verwerkt wordt.

Vroeger placht de sigarenmaker een leerjongen naast zich te hebben, die hetzelfde werk deed, dat thans de machine heeft overgenomen.

Ook bij deze machine vindt men wel fabrieken, die zich op het werken hiermede gespecialiseerd hebben en zonder deze machine zouden sluiten. Hoe ook, in elk geval brengt het uitschakelen van deze machine een hooger kostprijs mede en de banderollestatistiek leert, hoe steeds minder in duurdere prijsklassen gerookt wordt. Reeds de invoering van de z.g. vormblokken, waarmede nu vrijwel alle handmatige sigaar

¹⁾ Dit zijn z.g. groote sigaren. De totale consumptie van sigaren en z.g. cigarillos van 3 ct. en lager bedroeg in 1934 reeds 4 pCt. van de totale consumptie.

ren worden gemaakt, leverde een hogere productie per sigarenmaker op en dus kostprijzverlaging.

Indien men ziet, dat de eertijds zoo belangrijke export is gedaald tot 1 pCt. van de totale productie en hierbij de accijnsverzwaring in aanmerking neemt, dan moet men zeggen, dat, dank zij een fenomenale aanpassing, deze bij uitstek Nederlandsche industrie aan de vraag naar goedkoop fabrikaat heeft weten te voldoen, zoodat het aantal sigaren, dat in ons land geconsumeerd wordt, tenslotte niet is gedaald, zooals in het buitenland.

In een overzicht over de sigarenindustrie in 1934, gepubliceerd door het Verbond van Sigarenfabrikanten in Nederland, wordt dan ook gewezen op de gunstige positie van de sigaar tegenover de sigaret in vergelijking met het buitenland.

Waar bij ons staat 1 sigaar tegenover 3 sigaretten, is dit in Frankrijk 1 sigaar tegenover 476 sigaretten, is dit in Oostenrijk 1 sigaar tegenover 50 sigaretten, is dit in de Ver. Staten 1 sigaar tegenover 26 sigaretten, terwijl in Engeland de sigaar als volksartikel vrijwel verdwenen is.

Indien door ingrijpen in de ontwikkeling van het productieproces de prijzen stijgen, zal het publiek grijpen naar sigaret en pijp, met funeste gevolgen voor de werkgelegenheid, aangezien voor de productie van deze laatste artikelen vrij wat minder arbeidskrachten noodig zijn.

H. P. WENCKEBACH.

DE RIJKSPOSTSPAARBANK TIJDENS DE CRISISJAREN.

Bij de beschouwing der cijfers van de Rijkspostspaarbank sedert het begin van de economische ellende, waaronder de wereld gebukt gaat, treft ons een verschijnsel, dat het tegendeel is van hetgeen menig een oppervlakkig zou verwachten.

Gedurende de eerste drie jaren van de crisis vinden wij saldi van inleg boven terugbetaling van *f* 15.4 miljoen voor 1930, *f* 54 mill. voor 1931 en *f* 60 mill. voor 1932. Daarna daalt het voordeelig saldo tot *f* 4.2 mill. voor 1933 om over het afgelopen jaar plaats te maken voor een nadeelig saldo van *f* 2.4 mill. Tegenover een saldo-tegoed der inleggers van *f* 351.1 mill. op 31 December 1929 staat een tegoed van *f* 539.8 miljoen op 31 December 1934¹⁾.

In spaarbankkringen is het echter geen nieuws, dat tijdens een crisis de beleggingen bij spaarbanken een neiging tot stijging vertoonen. Bij de verklaring van dit verschijnsel moet men een splitsing maken in spaarzin en spaarvermogen. Gaan beide factoren samen dan ligt een stijging der inleggingen en een daling der terugbetalingen voor de hand. Nu is het psychologisch verklaarbaar, dat in tijden, waarin het elkeen voor den wind gaat, de spaarzin lijdt, wijl het algemeen optimisme vele menschen weerhoudt aan de mogelijkheid van slechtere tijden te denken. Aangezien het spaarvermogen echter aanwezig is, kost het sparen weinig opoffering en zullen in gunstige tijden de spaarbanken zich in absoluten zin niet kunnen beklagen over gebrek aan spaardaden.

In tijden van depressie en crisis ligt het geval juist omgekeerd. In vele gevallen is het spaarvermogen verlamd. Waar dit echter niet geheel het geval is dwingen de tijden tot sparen. Zij, die het nog betrekkelijk goed hebben, zullen bedenken, dat ook voor hen slechtere omstandigheden kunnen komen; de angst om tot afhankelijkheid te geraken zal den latenten spaarzin aanwakkeren. Bovendien zullen wegens den val der prijzen en de vermindering van tot navolging prikkelende luxe zij, die hun inkomsten niet al te zeer zagen verminderen, gemakkelijker kunnen sparen dan zij in tijden van hogere prijzen en aan alle kanten tot uitgaven verlost konden doen.

¹⁾ Hieronder zijn uiteraard de gekweekte en aan de inleggers tegoed geschreven bedragen aan rente over de genoemde jaren begrepen.

Daarnaast zullen de spaarbanken in crisistijden gelden aantrekken, die bij haar eigenlijk niet thuisbehooren. De kleine zakenmenschen, die voor hun kasgelden geen empool vinden, zullen de zekerheid en de voor zulke tijden niet onaanzienlijke rentevergoeding voor tijdelijk geld gaarne aanvaarden.

Is het derhalve verklaarbaar, dat na 1929 een stijging van de saldi bij de R.P.S. valt op te merken, de mate, waarin zij stegen, schijnt echter de werking der verklaarde oorzaken te overschrijden. Er zal dus voor de R.P.S. naar andere oorzaken uitgezien moeten worden. Deze vindt men in den val van het Engelsche Pond op 21 September 1931 en de verhooging van het rentegevend maximum van *f* 1200 (voor particulieren) op *f* 2500 bij de R.P.S. met ingang van 1932. De wetswijziging, waarbij dit laatste plaats had, vond reeds den 21 Mei 1931 den weg naar het Staatsblad, zoodat zij vermoedelijk reeds vóór haar in werkingtreden invloed op den toevloed van spaargelden heeft uitgeoefend.

De val van het Pond Sterling veroorzaakte een vertrouwenscrisis, die zich ten gunste van de R.P.S. uitte en opvragingen bij de particuliere spaarbanken tengevolge had. Reeds in dezelfde maand, waarin Engeland het goudlosliet, werd het aanzienlijk bedrag van *f* 17.2 miljoen aan inleggingen bereikt om in de volgende maanden aan te wassen tot resp. *f* 22.3, *f* 20.8 en *f* 18.7 miljoen. In Januari 1932 werd het tot nog toe bereikte maximum van *f* 25.2 miljoen ingelegd, waartegenover terugbetalingen ten beloope van slechts *f* 12 miljoen stonden.

De in de tweede plaats genoemde oorzaak (de verhooging van het rentegevend maximum) spiegelt zich af in de aantallen inleggerstegoeden tot hogere bedragen.

Bepalen wij ons tot de tegoeden van *f* 1000 en hooger, dan zien wij de volgende aantallen:

31 Dec.	<i>f</i> 1000— <i>f</i> 2000.	<i>f</i> 2000— <i>f</i> 3000.	<i>f</i> 3000 en hooger
1930	110.176	986	287
1931	137.915	4.378	706
1932	142.838	24.401	876
1933	140.149	32.822	982
1934	137.407	38.266	1.041

Men ziet hier duidelijk de aanvankelijk sterke uitwerking van de verhooging van het rentegevend maximum, vooral zich uitende in de aantallen saldi tusschen *f* 2000 en *f* 3000. Hieruit zou men reeds kunnen concludeeren, dat er daaronder vele niet specifieke spaargelden zijn, wat nog wordt ondersteund door de stijging der bedragen boven *f* 3000, welke geen rente meer afwerpen. De overweging van de groote veiligheid der deposito's bij de R.P.S. spreekt daarbij sterker dan het verlangen naar rentevergoeding. Was dit verlangen sterker en belegging als spaargeld bedoeld, dan zouden in de meeste gevallen de inleggers een Staatsschuldboekje genomen hebben voor hun bedragen boven *f* 2500. Maar over de daarop ingeschreven bedragen kunnen zij naar zij wellicht meenen, niet zoo spoedig beschikken als over het tegoed op het spaarbankboekje en derhalve geven zij de voorkeur aan rentelooze belegging.

De vertrouwenscrisis tengevolge van den val van het Engelsche Pond was uitgewerkt in 1933. De cijfers van de saldi der R.P.S. gaven een normaler beeld te zien. Wel waren de inleggingen nog belangrijk hooger dan vóór de crisis (*f* 184 miljoen in 1933 tegen *f* 136.4 miljoen in 1929), maar de terugbetalingen hielden daarmee vrijwel gelijken tred (*f* 179.8 mm. in 1933 tegen *f* 134.3 mm. in 1929).

De terugvraag kan enerzijds verband houden met een hernieuwd vertrouwen in de bijzondere spaarbanken, maar daarnaast begon een oorzaak van bedenkelijken aard tot ontwikkeling te komen, nl. de angst bij de inleggers, dat het spaarbankgeheim bij de R.P.S. niet meer veilig was. Het optreden van den fiscus en het stelsel van onderzoek van afdelingen van maatschappelijk hulpbetoon waren in vele gevallen geschikt om die vrees te doen postvatten. Zij

werkte als een olievlek en niet zelden kwamen er op één dag zóó talrijke aanvragen om terugbetaling van het geheele spaartegoed uit dezelfde plaatsen, dat duidelijk bleek, dat aldaar het verhaal omtrent de opheffing van het spaarbankgeheim ingang en verbreiding gevonden had. Dit zette zich nog in 1934 voort. Op verschillende wijzen is getracht den inleggers het ongegronde van hun vrees onder het oog te brengen. Nu bovendien de methoden van de bovengenoemde diensten sedert eenigen tijd gewijzigd zijn, kan het gevaar van de toeneming van het misplaatste wantrouwen als geweken worden beschouwd; men heeft gemerkt, dat de R.P.S. er niet aan dacht de haar wettelijk voorgeschreven geheimhouding te schenden, practisch zelfs niet, indien de inleggers haar daartoe hadden gemachtigd. De typeerende massa-opvragingen blijven dan ook achterwege.

Overigens is 1934 een ongunstig jaar voor de R.P.S. geweest. Het is voornamelijk aan de bewegingen der inleggingen en terugbetalingen in de eerste helft van dat jaar toe te schrijven, dat voor de zevente maal tijdens haar 54-jarig bestaan een nadeelig verschil tusschen depôt en opvraag is ontstaan. Zooals in den aanvang reeds is gezegd, beliep dit f 2.4 miljoen. Behalve aan de zoo juist behandelde oorzaak, komt dit voor een belangrijk deel op rekening van de conversieleening van den Staat van f 900 miljoen, waarvoor de inschrijving geopend werd in April en de storting op 1 Mei moest geschieden. Men mag veilig aannemen, dat vele inleggers belangrijke bedragen van hun spaarbankboekje hebben omgezet in Staatsobligaties.

In de tweede helft van 1934 valt een gunstiger tendenz te bespeuren. De daarin behaalde verschillen tusschen inleg en terugbetaling nemen weer normaler vorm aan. Dit verheugende verschijnsel heeft zich in den aanvang van dit jaar voortgezet. In Januari was het saldo van inleg boven terugbetaling f 3.4 mm., een bevredigend cijfer.

Tenslotte nog eenige cijfers.

Volgens den stand van 31 Januari jl. bedroeg het aantal spaarbankboekjes in omloop 2.283.222, het bedrag van het tegoed op spaarbankboekjes f 529.715.544, het aantal Staatsschuldboekjes 20.151 met een nominaal ingeschreven bedrag van f 30.668.300.

De over 1934 aan de inleggers tegoed geschreven rente op spaarbankboekjes bedroeg f 13.566.839 en op Staatsschuldboekjes f 974.149. Mr. J. O.

DE LESSEN VAN DE WERELDCRISIS.

Kort geleden is in Engeland een boek verschenen getiteld „The great Depression” van de hand van *Lionel Robbins*, hoogleeraar in de economie aan de Londensche universiteit¹⁾. Dit boek geeft een glasheldere uiteenzetting van de huidige economische crisis; het is niet alleen beschrijvend, maar ook critisch. De fouten, die vooral in de jaren na den oorlog zijn gemaakt, worden onder de loupe genomen en vooral ook de maatregelen, die sedert 1929 zijn en worden genomen om de crisis te doen eindigen, maar al te dikwijls met averechts resultaat. Van „geleerdheid” is in dit boek geen spoor te ontdekken; het is zeer bevattelijk geschreven, maar toch volgens een streng wetenschappelijke methode.

Wij zijn van meening, dat er ook voor ons land menige les uit valt te putten.

Robbins begint in 1914, het jaar, waarin de wereld een honderdjarige periode van stijgende welvaart achter den rug had, waarvoor alleen maar op het feit behoefte te worden gewezen, dat de levensstandaard in Engeland in 1914 vier maal zoo hoog was dan aan het einde van de Napoleontische oorlogen. Door den wereldoorlog stortte het geheele, organisch opgebouwde, welvaartsapparaat uiteen. De wereldmarkt was uit

elkaar geslagen, de productie werd gericht op de vernietiging en werd opgevoerd zonder acht te slaan op den kostenfactor. De internationale gouden standaard verdween van den aardbodem, door de opeenhooping van goud in de Vereenigde Staten deed de dictatuur van den Dollar zijn intrede.

Na den oorlog kwam de eerste val van de door en in den oorlog torenhoog opgeschroefde prijzen, kwam een inflatie in een groot deel van de wereld, doch omstreeks 1925 was weer een soort evenwichtstoestand bereikt. Er bleven echter kwetsbare plekken bestaan. Niet alle wanproducten van den oorlog werden opgeruimd. Vele machtige industriekartels met kunstmatig hooggehouden prijzen; arbeidersorganisaties, die ook noodzakelijke loonaanpassingen tegenhielden; een zekere achterstelling van den landbouw, voornamelijk in de Vereenigde Staten, omdat deze minder goed was georganiseerd; een geldstelsel, formeel weder gebaseerd op den internationalen gouden standaard, maar wat Engeland betreft een stabilisatie op een te hoog niveau en wat Duitschland betreft, slechts in stand te houden door een voortdurende invoer van buitenlandsch kapitaal. Alle deze factoren waren oorzaak, dat de gunstige conjunctuur eigenlijk niet goed op gang kwam. Door een credit-inflatie in Amerika, die zich voornamelijk op de beurs manifesteerde, werd een kunstmatige hausse in het leven geroepen, tot in 1929 de bom barstte, met alle gevolgen, waaronder wij nog dagelijks te lijden hebben.

En als Robbins zich dan afvraagt, waaraan deze groote crisis te wijten is, dan rekent hij allereerst af met wat hij noemt de misvattingen. Tot deze onjuiste theorieën, die de crisis moeten verklaren, behoort o.a. die, welke de prijsdaling niet als gevolg of als symptoom van de crisis beschouwt, maar als eigenlijke oorzaak. Terecht wijst hij er dan ook op, dat men steeds als het ware achter de prijzen moet kijken, naar de factoren, die de prijzen beïnvloeden en dan komt men al direct terecht bij de overproductietheorieën, die den prijsval wijten aan de overproductie. Nu is het een uitgemaakte zaak, dat een algemeene overproductie niet bestaanbaar is, zolang er op de wereld nog een behoefte, een niet bevredigde behoefte aan goederen, bestaat. Dat in sommige bedrijfstakken overproductie kan bestaan, is bekend genoeg en de vraag die zich nu voordoet is deze, hoe het mogelijk is dat deze gedeeltelijke overproductie zich gelijktijdig in zooveel bedrijfstakken kan voordoen. En hier doemt dan de veel verspreide meening op, dat het de agrarische overproductie, speciaal in Amerika, is geweest die, doordat deze de prijzen van de landbouwproducten en daardoor de koopkracht van de boeren deed dalen, ook het onverkoopbaar worden van de industrieproducten op haar geweten heeft.

Nu merkt Robbins op dat deze verklaring niet klopt. Immers, indien de prijs der landbouwproducten daalt, behoeven de consumenten hiervan dus minder voor levensmiddelen te besteden en houden dus een groter deel van hun inkomen over om er andere goederen voor te koopen. De industrie, in haar geheel gezien, krijgt dus wel minder afzet, omdat de boeren minder kunnen koopen, maar hier staat tegenover, dat zij aan hun andere afnemers méer kunnen verkoopen. Mogelijk is echter, dat de consumenten, hetgeen zij uitsparen doordat de levensmiddelen goedkoper worden, in het geheel niet uitgeven, maar dit geld achterhouden¹⁾. En hier zijn wij dus beland bij de theorieën, die de depressie toeschrijven niet aan oorzaken bij de goederen gelegen maar aan de geldzijde. Er wordt minder geld uitgegeven, hoewel de inkomens, althans aanvankelijk, dit wel zouden toelaten.

Dat hier sprake zou zijn van een opzettelijke defla-

¹⁾ Prof. Robbins erkent dus, dat dit evenwichtsherstel niet altijd optreedt en, zooals wij verderop zullen zien, geeft hij hiervoor ook een gemotiveerde verklaring, voor wat deze crisis betreft.

¹⁾ MacMillan & Co., London 1934, 8 sh. 6 d.

tie, d.w.z. een opzettelijke beperking van de hoeveelheid geld in circulatie, verwijst prof. Robbins volkomen terecht naar het rijk der fabelen. De groote geldruimte, die in deze crisis bijna voortdurend heeft bestaan in Amerika, Engeland, Frankrijk en ook in ons land, wijst allerminst op een dergelijke deflatie, eerder nog op het tegendeel.

Ook een vermeend tekort aan goud verwerpt de schrijver als crisisoorzaak; een dergelijk tekort is nooit merkbaar geweest. Trouwens al zou het juist zijn, dat hierdoor een algemeene prijsdaling wordt geforceerd, waarom zou welvaart alleen mogelijk kunnen zijn bij een stabiel prijsniveau? Als door betere productiemethoden de kosten geringer worden, is het zelfs normaal, dat de prijzen dalen. En de vaste kosten dan, zal men zeggen. Dit probleem der vaste kosten wordt dikwijls schromelijk overdreven. Kostendaling maakt prijsdaling mogelijk. Dat er sommige kosten zijn, die min of meer onbewegelijk zijn, doet deze mogelijkheid daarom nog niet teniet. En wij zouden hieraan willen toevoegen, dat men er zich dan eens toe zou moeten zetten dit probleem der vaste kosten zelf onder de loupe te nemen. Deze vaste kosten bestaan voornamelijk uit noodzakelijke afschrijvingen en verder uit rentelasten. Welnu, het streven zij in goede jaren een zoo rigoreuze afschrijving toe te passen, dat men in slechte jaren van dit probleem geen last heeft en verder zorg men er voor, dat de financiering van het bedrijfsleven zoodanig plaats heeft, dat er zoo weinig mogelijk vaste rentelasten zijn, d.w.z. men financiere de onderneming zelf (de vastleggingen) met kapitaal en niet met obligaties. Onze goede Indische cultuurondernemingen hebben geen overmatige last van dit soort vaste kosten.

En ten slotte verwerpt Robbins ook de slechte verdeling van de wereldgoudvoorraden vóór 1929 als crisisoorzaak. Het is waar dat een onevenredig groot deel van het goud in handen was van de Ver. Staten en van Frankrijk. Maar de oorzaak hiervan en ook de oorzaak van de crisis lag hierin, dat de andere landen, en Robbins noemt hier in de eerste plaats Engeland, de economisch noodzakelijke aanpassing van het kosten — en loonniveau achterwege lieten, dus ongunstige betalingsbalansen hadden, waardoor zij, zooals vanzelf spreekt, voortdurend goud verloren. Dat dit niet eerder tot een crisis leidde is alleen te danken aan de credieten, die Frankrijk en Amerika maar steeds ter beschikking bleven stellen.

Na dit critische gedeelte gaat Robbins er toe over een uiteenzetting te geven van zijn eigen visie op de crisis en er moet hieraan terstond worden toegevoegd, dat deze theorie fundamenteel niet zoo veel afwijkt van die, welke vooraanstaande economen van hetgeen men zou kunnen noemen de Engelsch-Oostenrijksche school, voorstaan. In het kort komt Robbins' theorie hierop neer, dat hij de oorzaak van de algemeene crisis wijt aan een verkeerde credietpolitiek in de voorafgaande periode van welvaart. Indien het crediet, benodigd voor uitbreiding van bestaande of de oprichting van nieuwe industrieën, wordt geput uit de spaargelden van het publiek, dan wordt er enerzijds minder besteed voor consumptiegoederen, anderzijds meer voor de z.g. kapitaalgoederen. De stroom van grondstoffen vloeit dus minder sterk naar de fabrieken, die voor de consumptie in den meest uitgebreiden zin van het woord werken en sterker naar de fabrieken en constructiewerkplaatsen, die het materiaal leveren voor de nieuwe fabrieken, schepen enz. Maar de totale goederenstroom ondergaat niet een plotselinge en sterke verandering in omvang. Indien de nieuwe fabrieken echter niet met gespaard geld, maar met crediet worden gefinancierd, staat tegenover een gestegen vraag naar goederen, vooral grondstoffen, voor het maken van de fabrieken en installaties, niet een verminderde vraag, doordat de koopkracht van het publiek gedeeltelijk als besparing wordt achtergehouden, maar blijft de consumptie op het hoge peil van voorheen, zoodat de vraag naar grond-

stoffen enerzijds wel toeneemt, maar anderzijds niet afneemt en dus in totaal stijgt. De kans op een stijging van de prijzen der grondstoffen is groot en ook de kans op een duurder worden van het crediet, want op de credietmarkt blijven, naast de nieuwe industrieën, de oude credietnemers, die consumptieartikelen maken, optreden. Want deze laatste credietvraag neemt niet af, zooals wel het geval zou zijn, indien de consumenten meer spaarden en er dus minder vraag naar consumptiegoederen was.¹⁾

Dit is in feite, hetgeen vooral in Amerika in de jaren voor 1929 is gebeurd. De industrie breidde zich uit, met van de banken geleend geld, maar niet uit de besparingen van het publiek. De consumptie bleef dus op een hoog peil, ja werd zelf kunstmatig opgevoerd door het afbetalingsstelsel. Het crediet werd duur, en zelfs zeer duur door de speculatiewoede aan de effectenbeurzen, waardoor de producenten die crediet noodig hadden moesten concurreren tegen de speculanten, die met geleend geld aan de beurs opereerden. De rentabiliteit van de industrie daalde en in October 1929 kwam de ineerstorting. Dat er in de voorafgaande jaren geen stijging van het prijzenpeil had plaats gevonden, bewijst niet dat er geen abnormale toestand heerschte, maar alleen dat ook zonder prijsstijging sprake kan zijn van een gevaarlijke credietinflatie. Dank zij de verbeterde productiemethoden zouden de prijzen vóór 1929 eigenlijk geleidelijk moeten zijn gedaald, maar deze gezonde prijsdaling werd toen tegengehouden door de credietinflatie.

Daarna heeft het drama zich afgewikkeld op een wijze, die ons nog allen versch in het geheugen ligt. Een sterke prijsdaling, ondanks het feit, dat de inkomens van de groote massa der consumenten aanvankelijk niet sterk daalden, maar in afwachting van verdere prijsdalingen een soort ongeorganiseerde koopersstaking begonnen, wat niets te maken heeft met een als deflatie aan te duiden geldcontractie. Een crisis verergerd, maar niet veroorzaakt, door een onverantwoordelijk omvangrijke credietverleening aan Duitschland, die vooral gevaar liep, toen het groeiende nationaal-socialisme zijn thans, te laat, verlaten kreet der Brechung der Zinsknechtschaft aanhief. Verergerd door het sedert 1914 nooit verlaten staatsingrijpen (rubber, suiker, koffie, Amerikaansch graan enz. enz.). Verergerd door de aan het licht gekomen onverantwoordelijke financieringsmethodes van de overheid en anderen, waarbij de voorzichtigheid van een vorig tijdvak als een overwonnen standpunt werd beschouwd.

Dat de duur van de crisis eerst recht werd verlengd door de handelsbelemmeringen, die de laatste jaren als paddestoelen uit den grond verzezen, heeft geen betoog. Ook breekt Robbins de staf over de circulatiebanken, die, toen de crisis begon, een politiek van goedkoop geld inzetten, waardoor de liquidatie van onhoudbare posities voortdurend kon worden uitgesteld. Stevig is ook zijn critiek op de monetaire politiek van Engeland, dat in 1925 uit prestige-overwegingen het Pond op het te hoge niveau van vóór den oorlog stabiliseerde, maar daarna verzuimde hieruit de logische consequenties te trekken, dat het zijn kostenniveau dan ook hieraan had aan te passen en het blijkbaar wel met zijn prestige in overeenstemming achtte permanent bij Frankrijk en Amerika in het krijt te staan om de misère te camoufleren. Dit leentjebuur spelen werd met een

¹⁾ Zelfs de Amerikaansche econoom J. M. Clark, overigens geenszins een geestverwant van Robbins, komt tot een soortgelijke conclusie (zie *Strategic Factors in Business Cycles*, New-York 1934 pag. 139). Alleen meent Clark, dat ook zonder credietexpansie een evenwichtverstorende uitbreiding van de consumptie zal plaats hebben, uitgaande van de nieuw tewerkgestelde arbeiders. Clark ziet hier, in tegenstelling met Robbins, over het hoofd, dat, indien de nieuwe investaties, zooals het behoort, uit besparingen worden gefinancierd, op de consumptie anderzijds een remmende invloed wordt uitgeoefend.

fraai woord de gold exchange standard genoemd. Dat dit allen, die hieraan mede hebben gedaan, op zware verliezen is komen te staan, is erg, maar erger nog is, dat door deze denatureering van den gouden standaard de heilzame werking van dezen standaard, welke hierin bestaat dat er juist door het wegvloeien en toevloeien van goud, een noodzakelijke aanpassing van het kosten- en prijspeil in de verschillende landen onderling plaats heeft, eenvoudig onmogelijk wordt gemaakt. Dat dit zelfs door Sir Josiah Stamp, zelf commissaris van de Bank of England moest worden erkend, stemt tot nadenken.

Het volgende hoofdstuk van Professor Robbins' boek draagt de veelzeggende titel: International Chaos. Hij beschrijft hierin den toestand, waarin de verschillende landen thans verkeerden, speciaal in de verhouding tot elkander. Hooren wij wat hij zegt over den titanenstrijd voor de actieve handelsbalans, speciaal in de landen die nog aan den gouden standaard vasthouden. Sommige van deze opmerkingen zijn ook op ons land van toepassing.

„The Governments and the Central Banks in the countries remaining on the gold standard, were composed of men educated in a strong mercantilist tradition. It was not to be expected that they should be content to meet the shrinkage in their respective trade balances due to the tendencies just described, by straightforward contraction of credit. Moreover if they had, an electorate still more strongly inoculated with similar views would have set other men in their places. Accordingly the various mercantilist expedients were once again adopted. Tariffs, exchange restrictions, quotas, import duties, import prohibitions, barter trade agreements, central trade-clearing arrangements — All the fusty relics of mediaeval trade regulation, discredited through five hundred years of theory and hard experience, were dragged out of the lumber rooms and hailed as the products of the latest enlightenment. Protest, in the few cases in which it was made, was completely unavailing. „You cannot put the clock back”, it was said.”

Over de bilaterale handelsverdragen laat hij zich in gelijken zin uit.

En in tegenstelling met Sir Henry Strakosch, die de Engelsche valutapolitiek verheerlijkt en de goudlanden verwijt dat zij niet ook devalueeren, gaat Robbins onverschrokken het verlaten van den gouden standaard door Engeland te lijf. Erkennende, dat Engeland in 1925 het Pond op een te hoog niveau stabiliseerde, had Engeland z.i. hieruit de economische consequenties moeten aanvaarden en zijn kostenniveau hieraan in de jaren van betrekkelijken voorspoed moeten aanpassen; dan zou het protectionisme, dat in Engeland werd ingevoerd, ondanks de daling van het Pond, niet noodig zijn geweest en zou het buitenland niet zulke vergaande tegenmaatregelen hebben behoeven te nemen. Dit zou gedeeltelijk nog kunnen zijn voorkomen in den winter van 1932/33, toen Amerika bereid zou zijn geweest tot samenwerking en schrapping van een groot deel van de Britsche oorlogsschuld, indien Engeland het Pond, dat toen ongeveer op 8,25 stond, had willen stabiliseeren. Maar Engeland wilde niet. Eenige maanden later gingen de Vereenigde Staten zelf van den gouden standaard af.

Vervolgens wijdt Prof. Robbins zijn aandacht aan het restrictionisme en de ordening (planning). En hij haalt hierbij aan een uitspraak van... den ouden Adam Smith:

„The interests of dealers in any particular branch of trade or manufactures, is always in some respects different from, and even opposite to, that of the public. To widen the market and to narrow the competition is always the interest of the dealers. To widen the market may, frequently be agreeable enough to the interest of the public, but to narrow the competition must always be against it and can serve only to enable the dealers by raising their profits above what they naturally would be, to levy, for their own benefit, an absurd tax upon the rest of their fellow citizens.”

Het is mogelijk, zegt Robbins, dat de monopolist

(nieuwe stijl) een ander beestje is dan de monopolist van Adam Smith, maar het grootste wantrouwen blijft geboden. *Het richtsnoer van aanpassing van het aanbod aan de vraag, is in het geheel geen richtsnoer. Er bestaat niet zoiets als een behoefte aan een artikel, ongeacht zijn prijs.* De eenige restrictie van het aanbod van een bepaald artikel, die gerechtvaardigd is, is die, welke zijn oorzaak vindt in het concurrerende aanbod van andere goederen. Niet aldus de aanhangers van het productiemonopolie onder staatscontrole. Voor hen ligt de ratio van de restrictie hierin, dat geen productieuitbreiding zal worden toegestaan, die de waarde van het reeds geïnvesteerde kapitaal aantast. De conserveering van het reeds geïnvesteerde kapitaal is het oogmerk. Het argument b.v. dat autoverkeer de waarde van het spoorwegkapitaal vermindert, heeft evenveel zin als het argument, dat goedkoop voedsel de waarde van het in den grond gestoken kapitaal vermindert. Laat ons, zeide reeds Ricardo, om consequent te zijn, de vooruitgang bij de wet verbieden en de invoer finaal stopzetten.

En nu vraagt Robbins en het is goed, dat hij deze vraag stelt: maar willen wij deze voortdurende vooruitgang? En dan is zijn antwoord ja, want de massa is nog zeer arm. En dan geeft hij zijn opgekropt gevoel lucht:

„It is all very well for the dilettante economists of wealthy universities, their tables groaning beneath a sufficiency of the good things of this world, their garages furnished with private means of transport, to say: „Food is cheap enough, charabancs are vulgar. The railways are admirable. We have enough of plenty. Let us safeguard security.”

Terstond hierop laat deze „onsociale” economist volgen:

„It is for the millions to whom a slice of bacon more or less, or a bus ride to the sea, still matter, to make the decision. It is not so certain that, if the issue were clearly and honestly explained to them, they would choose the maintenance of existing capital values. For as yet the issue has not been put either honestly or clearly.”

Maar zullen wij op deze onze schreden terugkomen? Het is niet zeer waarschijnlijk zegt Robbins. Socialisme is een woord dat niet in alle kringen populair is. Maar ordenen, o magisch woord, wie zou niet willen ordenen? Wij zijn niet allen socialisten, maar zeker zijn wij bijna allen plannenmakers. Toch, als ordening geen beleefd woord is voor het geven van speciale voordeelen aan particuliere producenten, wat is het dan anders dan socialisme, overheidscontrole der productiemiddelen? En als het door rechtsche partijen wordt geïntroduceerd, zal er vooreerst nog wel een zeker recht op inkomentitels overblijven, totdat de partijen van links de zaak in handen krijgen. Noodig zou dan trouwens zijn een apparaat om den afzet van alle artikelen en de kostprijzen centraal te regelen en te controleeren *met geen ander doel dan om een bedriegelijke nabootsing te geven van hetgeen zich in de vrije maatschappelijke orde afspeelt.*

Er mag een zeker aesthetisch genoegen zijn gelegen in de beschouwing van een project dat tot doel heeft de planloze maatschappij, de „chaos” van de vrije markt, na te bootsen. Het zal niet gelukken. Deze menschen beschouwen de kwestie te simplistisch en te statisch. Het moge waar zijn, dat de bestaande maatschappij thans weinig weg heeft van een zuiver economische orde. Maar met al zijn gebreken in dit opzicht is zij, ook uit een oogpunt van aanpassingsmogelijkheid, toch altijd nog honderdmaal beter dan het alternatief: het collectivisme. Want wat dan geproduceerd wordt, is niet langer de resultante van allerlei prijzen en kosten, maar van de tegenstrijdige adviezen van verschillende deskundigen en politici, met geen enkele objectieve maatstaf, waaraan de vele en verschillende mogelijkheden kunnen worden getoetst. De gedachtefout van de ordenaars is deze, dat zij geen onderscheid weten te maken tusschen de tech-

nische en de economische mogelijkheden. En zouden wij hieraan willen toevoegen, dat zij het sociale en het economische niet voldoende uit elkaar houden.

Op het gebied van de handelspolitiek zou de ordening, als economisch te werk werk gegaan, vrijwel moeten neerkomen op vrijhandel. In werkelijkheid zal zij tot resultaat hebben iets nog veel ergers dan het ergste protectionisme. Inderdaad, werkelijk eenvoudig wordt de zaak eerst bij een volslagen autarkie, waardoor men zijn eigen weg kan gaan.

Als Robbins dan komt te spreken over de voorwaarden van een herstel van de welvaart, dan treft het ons, dat hij zich ook hier angstvallig houdt bij de werkelijkheid en alles mijdt wat zweemt naar vaagheid of leuzen zonder inhoud. Noodig is allereerst een terugkeer van het vertrouwen, in de eerste plaats een herstel van het vertrouwen in het geldwezen. En het is niet zoo, dat eerst een zekere prijsstijging moet plaats vinden om daarna tot een toestand van stabiliteit over te gaan, maar eerst moet de stabiliteit van het geldwezen worden hersteld en dan zal hoogstwaarschijnlijk wel volgen een op zich zelf zeker niet verwerpelijke prijsstijging. Prijsstijging als gevolg van een hersteld vertrouwen, niet een door monetaire manipulaties geforceerde prijsstijging. En hij voegt hieraan terstond toe dat, en hieruit blijkt hoeveel moeite hij zich geeft vooruit te zien, dat de monetaire politiek vooral nuttig werk zal kunnen doen als het er op aan komt de prijsstijging, die wel op een hersteld vertrouwen zal volgen, te breidelen. Inderdaad, het is niet een z.g. deflatie, waaraan de circulatiebanken hun aandacht moeten wijten, maar het gevaar voor een komende inflatie, waarvoor de bouwstoffen, de onnatuurlijk groote goudvoorraden en de opgepotte bankbiljetten bewijzen het, thans latent aanwezig zijn. Tot dit voorkomen van een inflatie van prijzen, maar ook van crediet, is noodig een voorzichtig hanteering van den gouden standaard, dan in de jaren na den oorlog heeft plaats gehad. Ook het sterke opdrijven van aandeelenkoersen zal dienen te worden voorkomen en hiertoe zal een verstandige bankpolitiek ook het hare kunnen bijdragen. Op het gebied van het geldwezen predikt hij dus geenszins een laissez faire, hoewel hij een aanhanger is van den gouden standaard. En dan mag hieraan terstond worden toegevoegd, dat de gouden standaard ook niet behoeft te zijn een blind technisch stelsel en het ook niet is geweest.

Wat de handelspolitiek betreft, behoeft het ons niet te verwonderen, dat Robbins een principieele vrijhandelaar is. Maar hij heeft genoeg zin voor de werkelijkheid en voor de historie om openlijk uit te spreken, dat men niet goed bij zijn hoofd zou moeten zijn om te beweren, dat een herstel van de welvaart niet mogelijk is zonder een algemeene en volstrekte vrijhandel. Vergeten wij niet, dat de 19e eeuw een geweldige welvaartsvermeerdering heeft vertoond, terwijl toch de vrijhandel veeleer uitzondering dan regel was; men denke slechts aan Amerika, aan Duitsland, aan Frankrijk.

Dat hij de staf breekt over de starheid van het peil der geldloonen (wat iets anders is dan het reële loonpeil in goederen gemeten) is te begrijpen. Hij zelf noemt dit een harde uitspraak, en, voegt hij hieraan toe, het verwondert ons niet dat menschen met een humanitair geest, vooral zij, die niet zelf behooren tot de klasse der loontrekkers en daarom een natuurlijke schroom gevoelen om iets te zeggen, wat de indruk zou kunnen vestigen, dat zij de wensch koesteren om de positie van anderen te verslechteren; het ellendig vinden een dergelijk standpunt te aanvaarden. Maar hoe wil men voorkomen, dat in een depressie, als eerst de kapitaalverschaffers het volle pond hebben betaald, (want deze komen natuurlijk het eerst aan de beurt) ook de arbeid met een geringere belooning genoegen moeten nemen, want het alternatief is toch, de ervaring leert het, werkloosheid. Doch het is goed, dat er organisaties van arbeiders zijn, om

te voorkomen, dat de arbeiders niet den laatsten stoot, maar den eersten stoot te verwerken krijgen.

Daarnaast is Robbins van meening, dat de starheid der kartelprijzen voor een belangrijk deel aan de depressie schuld draagt, en de Staat zou alles moeten nalaten dat tot het opbouwen van monopolieposities aanleiding kan geven. Laissez faire? Ja, zegt Robbins, als het tegenwoordig geschikt wordt geacht een voorstel, dat in hoe bescheiden mate ook, inhoudt het geven van meerdere vrijheid aan het bedrijfsleven, te disqualificeeren, dan is men zeker van een applaus van de galerij en een tevreden knikje van den socioloog, indien men maar zegt dat het smaakt naar laissez faire. En dan krijgt men te hooren, dat men reactionnair is, dat men geen oog heeft voor de veranderde mentaliteit van den mensch. Wat laissez faire dan eigenlijk was, en of het simplistische laissez faire eigenlijk wel ooit bestaan heeft, op deze vragen plegen de critici het antwoord schuldig te blijven. Maar tegenwoordig verlaagt de Staat zich door zich in te laten met incidenteele wetgevende maatregelen op economisch gebied, zoodat er nauwelijks aandacht overblijft voor de groote belangrijke vraagstukken van algemeene aard, ter oplossing waarvan de Staat ge-roepen is.

Robbins is voor wat de toekomst betreft niet zeer optimist. Hij ziet twee gevaren opdoemen. In de eerste plaats de oorlog en in de tweede plaats de revolutie. *De menschheid legt zich niet neer bij een toestand van voortdurende catastrophale conjunctuurschommelingen. Maar evenmin zal zij zich neerleggen bij een toestand van opgelegde en gereglementeerde armoede.* Deze waarschuwing zal een ieder, die van goeden wille is, ter harte moeten nemen.

Hiermede is onze bespreking van het boek van Prof. Robbins teneinde. Hij heeft het boek geschreven voornamelijk voor zijn eigen langnooten. In een tweede artikel willen wij nagaan, of het ook voor onze economische politiek in de toekomst waardevolle elementen bevat.

A. A. v. S.

AANTEKENINGEN.

De Zwitsersche Toeristenfrank en de daling van het Pond Sterling.

De Vereeniging van Hotelbezitters in het Berner Oberland heeft, zooals men zich zal herinneren, vóór den aanvang van het winterseizoen besloten, het Pond Sterling gedurende het geheele seizoen tegen een vasten koers van Zw. Fr. 16 in betaling te nemen, (de beurskoers bedroeg destijds ca. Zw. Fr. 15,50) met het doel het bezoek van Engelschen aan de wintersportplaatsen aan te moedigen. Hoewel dit besluit wegens zijn economische gevolgen bij den Bondsraad en de Nationale Bank tegenstand ondervond, kwam het toch tot uitvoering; het werd tenslotte tot geheel Zwitserland uitgebreid.

Volgens een bericht in de Frankfurter Zeitung was het aantal Engelschen in de laatste maanden veel grooter dan in de beide voorafgaande jaren. Dat zulks inderdaad aan de particuliere devaluatie van den Zwitserschen Frank moet worden toegeschreven, kan niet worden beweerd, nu ook uit andere landen, welke geen voordeel genoten van den gunstigen koers, het bezoek grooter was. Hoe het ook zij, de koersdaling van het Pond heeft duidelijk bewezen, dat dergelijke experimenten niet ongevaarlijk zijn.

Omtrent den omvang van de door de hotelbezitters geleden verliezen bestaan nog geen exacte gegevens. Het schijnt echter, dat het grootste gedeelte van de inkomsten aan Engelsche betaalmiddelen in Februari vóór de koersdaling nog niet was vereffend, zoodat degenen, die erdoor getroffen worden, hierop tot nu toe opnieuw een verlies van rond Fr. 1 per £, dus 8 pCt., ten laste van het gecalculerde bedrag, te boeken hebben. Het was door den aard van het bedrijf voor de hotelbezitters niet mogelijk tevoren op

termijn Ponden te verkoopen. In elk geval blijkt uit de gebeurtenissen, dat de Nationale Bank gelijk had, toen zij de van haar verlangde deelneming in de koersgarantie weigerde.

In beperkte mate heeft de Zwitsersche Vereeniging van Hotelbezitters evenwel, toen de koersgarantie tot de Zwitsersche hotels algemeen werd uitgebreid, daaraan deelgenomen. Deze deelneming kwam ongeveer overeen met het verschil tusschen den beurskoers van dien tijd en den garantiekoers. In hoeverre de Zwitsersche Vereeniging van Hotelbezitters nu ook in het nieuwe koersverlies moet deelnemen, is niet bekend. Eveneens worden sedert de invoering van den Toeristenfrank alle statistische cijfers, welke een conclusie t.a.v. den omvang van het aanvaarde risico zouden kunnen veroorloven, door de betrokken organisaties geheim gehouden.

Voor zoover deze geheimhouding ook betrekking heeft op de koersvereffening door terugbetaling aan de hotelbezitters via bevoegde organisaties, doet zij veronderstellen, dat het tenslotte toch de Bondskas is, welke niet alleen het voorziene koersverschil, doch ook het nieuwe koersverlies draagt. De Frankfurter Zeitung wijst er namelijk op, dat, volgens ontvangen inlichtingen, een door den Bond in het begin van het seizoen aan de hotelindustrie als extra voorschot verstrekt crediet van $\frac{1}{2}$ mill. in werkelijkheid voor de financiering van dit als exportpremie gedacht valuta-experiment wordt gebruikt. In kringen van belanghebbenden schijnt men te verwachten, dat, voor zoover dit bedrag nog niet geheel verdwenen is, het ook voor de huidige situatie gebruikt en desnoods overeenkomstig verhoogd zal worden. In dit verband is het opmerkelijk, dat de Bondsraad zich in zijn zitting van Vrijdag heeft uitgesproken voor een uitbreiding van de hulpverlening aan de hotelindustrie, in de eerste plaats door het toestaan van een nieuwe subsidie van Fr. 6 millioen voor de jaren 1935 en 1936, verder door een uitbreiding van het executieverbod en tenslotte door de verlenging van het verbod, om nieuwe hotels te bouwen, tot 1940.

Nog eens renteverlaging in Duitsland.

Nadat op 25 Januari jl. bij de „Wet op de doorvoering eener renteverlaging bij credietinstellingen“¹⁾ voor een belangrijk deel der kapitaalmarkt een renteverlaging was tot stand gekomen, viel het te verwachten, dat de Deutsche Regeering hierbij niet stil zou staan.

Zoo heeft dan op 27 Februari jl. de Regeering haar goedkeuring gehecht aan een wet inzake renteverlaging van 6 pCt. en meer rente dragende leeningen van *publiekrechtelijke organen* in Duitsland tot 4,5 pCt. met ingang van 1 April a.s. Ging de eerste wet om een conversie van in totaal ongeveer R.M. 8 milliard, de laatste maatregel heeft betrekking op een totale som van ongeveer R.M. 2 milliard. Hiervan komt op rekening van de landen ongeveer R.M. 0,4 milliard, van de provincies ongeveer R.M. 0,2 milliard, van de steden ongeveer R.M. 0,44 milliard, terwijl het grootste bedrag van ongeveer R.M. 1 milliard op rekening komt van de „Reichsschuldbuchforderungen“, welke hun oorsprong vinden in de wet op schadeloosstelling als gevolg van den oorlog en de afscheiding van gebiedsdeelen.

Betekende de eerste wet een vermindering aan rente-inkomen voor de kapitaalverstrekkers van R.M. 120 millioen, als gevolg van deze wet zal de rentebesparing een R.M. 30 millioen vormen, en aldus weer meehelpen aan een saneering der financiën der publiekrechtelijke lichamen, welke in Duitsland reeds voortgang heeft gemaakt.

Overigens zijn de conversievoorwaarden, behoudens kleinere afwijkingen, gelijk aan die van de conversiewet van 24 Januari: stilzwijgen betekent goedkeuring, uitkeering in contanten van 2 pCt. van het nominaal bedrag aan de converteerenden, opheffing

van beursnotering van de niet ingewisselde schuldbekentenissen, etc., zoodat wij hiervoor naar genoemd artikel¹⁾ mogen verwijzen.

Onmiddellijk op bovenstaanden maatregel volgde het besluit tot een renteverlaging ook op de *geldmarkt*.

In de zitting van de centrale commissie voor het credietwezen werd besloten de rente voor spaaringslagen van $3\frac{1}{2}$ pCt. te verlagen tot 3 pCt. en de creditrente voor op termijn opvraagbare gelden met gemiddeld $\frac{1}{2}$ pCt. te verlagen, waarbij de dadelijk opeisbare saldi gespaard blijven voor renteverlaging en dus 1, resp. 1,5 pCt. blijven dragen, de één- tot drie-maandsgelden echter een renteverlaging van $\frac{1}{4}$ pCt., de drie- tot zes-maandsgelden een verlaging van $\frac{1}{2}$ pCt. dragen, terwijl de rentevergoeding voor een-jarige deposito's op $3\frac{3}{4}$ pCt. werd vastgesteld, zoodat hierop een renteverlaging van dikwijls $1\frac{1}{4}$ pCt. zal plaats vinden.

Tegelijkertijd wordt een verlaging van de debetrente doorgevoerd van eveneens $\frac{1}{2}$ pCt., welke echter, daar dit bedrag betreft het provisie-element in de rente, welke gerekend wordt over den hoogsten debetstand of over het bedrag der dispositieruimte, practisch op meer dan $\frac{1}{2}$ pCt. neer zal komen. Daar bovendien de rekening-courantovereenkomsten niet dadelijk op te zeggen zijn, zal deze maatregel een vermindering der winsten der banken beteekenen voor de naaste toekomst. Daartegenover zullen de banken echter gesteund worden door tegemoetkomende bepalingen ten aanzien van de gireeringen en de regeling der omzetprovisie.

Op te merken valt, dat deze renteverlagingen dus, anders dan vroeger, geheel los staan van een wijziging in het officieel disconto van de Rijksbank, hetgeen ook wel logisch is, daar vooral voor de langere termijndeposito's meer verband bestaat met de rente op de kapitaalmarkt, op welke verlaging ook de rente op de geldmarkt wel moest volgen.

Een en ander zal niet nalaten, ook het wissel-disconto te beïnvloeden, terwijl van de renteverlagingen een krachtige impuls kan uitgaan op het economisch leven, waar door verschillende omstandigheden in Duitsland vraag naar kapitaal aanwezig is.

¹⁾ Zie E.-S.B. van 30 Jan. 1935, pag. 129.

De economische toestand van Roemenië.

Roemenië is van nature een rijk land. Urenlang rijdt men ononderbroken door graan- en maïsvelden, welke worden afgewisseld door uitgestrekte bosschen. Inzonderheid in de na den oorlog nieuw verkregen gebieden — Transsylvanië, de Boekowina en Bessarabië — is de houtwinning zeer groot. Ook de verwerking van het hout heeft daar plaats. De uitvoer van hout en houtfabrikaten bedroeg in 1933 Lei 1 milliard, na graan met Lei 3.3 millioen de grootste post van de uitvoerstatistiek.

Voor Nederland is de graanuitvoer van veel meer belang. In de eerste plaats maïs, waarvan in 1933 rond 450 millioen kg met een waarde van f 14 millioen werd ingevoerd.

Als grondstof speelt voorts petroleum in het handelsverkeer een groote rol. (In de wereldproductie neemt Roemenië na de Ver. Staten, Rusland en Venezuela de vierde plaats in!).

Nederland betreft echter niet alleen veel petroleum en benzine uit Roemenië. Ook Nederlandsch kapitaal is bij de exploitatie van de petroleumbronnen betrokken. Het grootste deel van de productie bevindt zich trouwens in handen van buitenlandsch — Engelsch, Amerikaansch, Fransch — kapitaal. De pers maakte er onlangs melding van, dat de Roemeensche regeering de petroleumbronnen van den Roemeenschen Staat aan een Fransche financieele groep wilde verpachten, teneinde haar begrootingstekort te dekken.

De totale uitvoer van Roemenië naar Nederland vertoont voor het afgelopen jaar 1934 met f 10 miljoen tegenover het vóórstaande jaar 1933 met f 28.62 een sterken achteruitgang, terwijl de uitvoer van Nederland naar Roemenië een geringe stijging van f 1.89 miljoen in 1933 tot f 1.98 miljoen in 1934 te zien gaf. De passieve handelsbalans daalde dus van f 26.7 miljoen in 1933 tot f 8.1 miljoen in 1934.

De Roemeense handelspolitiek had tengevolge, dat veel ongeschikte elementen zich met de uitvoering van compensatietransacties gingen bezighouden, voordeelen behaalden uit de exportpremies en koersverschillen. Dit leidde ertoe, dat het ter vermindering van den invoer ingestelde contingentieersstelsel integendeel den invoer sterk deed toenemen — in de eerste acht maanden van 1934 met bijna 100.000 ton, terwijl de uitvoer naar hoeveelheid bijna gelijk is gebleven, naar de waarde zelfs is gedaald. Dientengevolge zijn de in- en uitvoer opnieuw geregeld, welke regeling op 1 November van het afgelopen jaar van kracht werd. De in- en uitvoer zouden nauw verband houden met de deviezenreglementeering. Op grond hiervan heeft invoer slechts na vóórstaanden uitvoer plaats. De invoer mag niet meer bedragen dan 60 pCt. van dezen uitvoer, zoodat het mogelijk is, de handelsbalans automatisch actief te doen zijn. De betaling van elken uitvoer moet in buitenlandsche valuta geschieden. Alle deviezen, welke de uitvoer oplevert, moeten aan de Nationale Bank van Roemenië tegen den wettelijken koers worden afgegeven. Van de deviezen, welke voor elken uitvoer worden geïncasseerd, behoudt de Nationale Bank een gedeelte.

Daar zich bij de toepassing van deze voorschriften bepaalde moeilijkheden voordeden, werden half December wijzigingen en aanvullingen aangebracht. De nieuwe verordeningen hebben betrekking op de behandeling van de invoervergunningen uit hoofde van uitvoer (petroleum, graan, hout). De invoervergunningen van deze groep zullen volgens de nieuwe bepalingen door het Ministerie van Handel tegen betaling van 10 pCt. van de tegenwaarde aan de importeurs ter hand worden gesteld. Op grond van deze vergunningen zijn de importeurs gerechtigd tot den officieelen koers deviezen van de Nationale Bank te kopen. Op petroleum, graan en hout werd een uitvoerprijs van 6 pCt. beraamd. Bovendien wordt voor den uitvoer van graan en hout een speciale premie gegeven. De uitvoerprijs worden uit de opbrengst van het door de contingentieersrechten geschapen speciale fonds betaald. Voor de landen, waarmede een bijzondere overeenkomst voor de overdracht van geblokkeerde schulden bestaat, komen de uitvoerprijs voor petroleum, graan en hout ten laste van de betrokken schuldeischers zonder interventie van den Roemeenschen staat. Voor alle andere uitvoerartikelen blijft de vrije handel in invoercertificaten bestaan.

Bij de beoordeeling van de uitwerking van deze maatregelen, evenals van alle economische gebeurtenissen moet men in aanmerking nemen, dat er in Roemenië een sterke tendens tot centralisatie bestaat, welke de hoofdstad Boekarest tot middelpunt van het bedrijfsleven van het geheele land maakt.

Het straatbeeld, het verkeer in de winkels en in het eenige daar bestaande warenhuis, de intensieve bouwbedrijvigheid, het optimisme van de meeste kooplieden geven den bezoeker van Boekarest de overtuiging, dat het land geenszins in die mate onder de economische crisis te lijden heeft als men eigenlijk zou verwachten van een land, dat bijna uitsluitend grondstoffen voortbrengt en uitvoert.

Dat het beeld niet bedriegt, doch dat er inderdaad vertrouwen bestaat, toont het feit, dat de 4½ pCt. leening, welke voor den bouw en de uitbreiding van ziekenhuizen, voor de uitbreiding van het wegennet, voor de bevordering van den landbouw en voor de

uitrusting van het leger met modern materiaal zal worden aangewend, veel belangstelling vond.

De aandacht van het publiek werd hierop wel voortdurend gevestigd door uitbundige reclame door openbare lichamen, de pers, enz. Maar den tweeden dag was dan ook reeds voor Lei 2 milliard ingeschreven op de leening die in totaal Lei 3.7 milliard groot was. Van de gelegenheid tot inschrijving voor buitenlandsche eigenaren van geblokkeerde Leibedragen werd echter slechts voor Lei 116 miljoen gebruik gemaakt. Binnenkort zal de tweede tranche van deze leening worden geëmitteerd, welke in tegenstelling met de eerste tranche, zal dienen tot consolidatie van schulden uit hoofde van leveranties aan den staat en waarop alleen door houders aan dergelijke schulden kan worden ingeschreven. R. L.

De toestand van de openbare financiën van de Belgische Congo.

De ontwikkeling van de openbare financiën in de Belgische Congo vertoont veel overeenkomst met die van Ned.-Indië. Evenals daar is in de Congo het evenwicht tusschen inkomsten en uitgaven nog niet hersteld. De begroting van de Congo is absoluut onafhankelijk van die van het moederland. Het geeft alleen een subsidie van Frs. 165 miljoen, in ruil voor enkele soevereiniteitsrechten en ten behoeve van de ontwikkeling van de Congo; het neemt verder enkele speciale uitgaven voor zijn rekening.

Tot 1929 gaven de begrotingen overschotten, welke sinds 1924 een totaal bedrag van Frs. 190 miljoen beliepen.

Direct na het intreden van de crisis, waardoor in het bijzonder de koloniale landbouwproducten getroffen werden, verminderden de ontvangsten sterk, zoodat blijkt uit onderstaande tabel, die ontleend is aan het weekbericht van de Banque de Bruxelles.

Jaar	Inkomsten	Uitgaven (totaal)	Uitgaven	
			Uitgaven dienstopenb.	Administrat. schuld uitgaven
1930	634	714.9	125.7	589.2
1931	542	705.7	140.6	565.1
1932	434 *)	608.7	156.2	452.5
1933	358 *)	725.7	290.0	435.7
1934	366 *)	723.4	320.1	403.3

*) Schattingen.

De vermindering van ontvangsten werd te meer voelbaar, omdat de uitgaven op een niveau van Frs. 700 miljoen bleven. Men moest op het moederland terugvallen en het was niet meer mogelijk voor de Congo om de soevereiniteitsuitgaven te blijven dragen. De subsidie was niet meer voldoende om het tekort te dekken. De voornaamste oorzaken hiervan waren de lasten van de publieke schuld, die enorm stegen, terwijl de administratiekosten sterk werden gedrukt. De uitgaven voor den dienst der openbare schuld stegen in vier jaar tijds van Frs. 120 tot Frs. 320 miljoen, waardoor zij thans ¾ van de uitgaven absorbeeren. Een dergelijke wanverhouding is bij de financiën van Ned.-Indië gelukkig niet op te merken, hoewel ook daar de verhouding zeer ongunstig is.

De openbare schuld van de Congo steeg van Frs. 4.623 miljoen in 1929 tot Frs. 6.422 miljoen tegen het einde van 1934. Wij mogen hierbij niet uit het oog verliezen, dat een groot deel van deze schuld noodig was voor rente en aflossing van leeningen van particuliere ondernemingen, zoodat de spoorwegen.

De begroting van den dienst voor 1935 vertoont intusschen eenige verbeteringen.

De vermindering van de administratieve uitgaven was verder gegaan, en wat nog niet gebeurd was sinds het begin van de crisis, de dienst van de Openbare Schuld is met Frs. 21 miljoen verminderd.

Dit is voornamelijk te danken, aldus het genoemde weekbericht, aan de verlaging van den rentevoet van

de obligaties, die door de Congo zijn geëmitteerd. Het tekort is met meer dan 40 miljoen verminderd.

Begrotingen van de Congo.
(in miljoen Francs.)

	1934	1935
Administratieve uitgaven	403	387
Dienst van de Openbare Schuld	320	298
Totaal	723	685
Geschatte ontvangsten	366	369
Subsidie (van België)	165	165
Totaal	531	534
Tekort	192	151

De verbetering is duidelijk, temeer omdat de overschotten van de koloniale Loterij, in 1934 op Frs. 135 miljoen geschat, een groot gedeelte van dit tekort op kunnen vangen. De financiële toestand van de Congo blijft intusschen nog bedenkelijk, met het oog op het nog steeds niet herstelde evenwicht en de groote bedragen, die de Dienst van de Openbare Schuld vereischen.

De crisis in de Amerikaansche vliegtuigindustrie.

Niettegenstaande het luchtverkeer in beteekenis steeds toeneemt, is de toestand in de Amerikaansche vliegtuigindustrie verre van gunstig.

Na het hoogste punt, dat in 1929 viel waar te nemen, had een inzinking plaats, welke in 1932 haar dieptepunt bereikte. Eerst het jaar 1934 bracht weer een kleine opleving. De oorzaken hiervan zijn volgens de „Wirtschaftsdienst” te zoeken in de te groote spanning, die er tusschen de capaciteit der industrie en de opnemingsmogelijkheid van de markt van Amerikaansche vliegtuigen bestaat.

Een en ander is met cijfers te illustreeren, welke wij aanvulden met cijfers uit „The Annalist”. Wat betreft de binnenlandsche afnemers kenmerkt de periode vóór 1926 zich nog door het gebruik van veel verouderd materiaal. Eerst daarna komt de groote ontwikkeling van de vliegdiensden. Het vervoer van passagiers en vracht neemt toe, terwijl dit ook voor het aantal machines tot en met 1932 het geval is. Waarschijnlijk tengevolge van het gebruik van steeds grootere machines komt hierin een verandering. Het nuttig gebruik is vergroot en bedraagt soms 7 tot 8 uur per dag, wat voornamelijk een gevolg van het toenemende nachtvliegen is.

Gegevens betreffende de burgerluchtvaart.

	'28	'29	'30	'31	'32	'33	'34	'34
								9 mnd. (schatt.)
Aantal machines	294	619	637	753	655	615	—	—
Passagiers (1000)	53	165	386	458	505	546	335	465
Vracht (1000 pond.)	35	198	287	885	1324	1885	1482	2100
Gevlogen afstand	10.5	20.2	28.8	43.4	48.3	54.1	29.5	—

Naast de civiele luchtvaart heeft zich in Amerika ook een sterke particuliere luchtvaart ontwikkeld, waardoor er in totaal pl.m. 7000 machines gebruikt worden. Hier staan de Vereenigde Staten verre aan de spits.

Volgens schatting eischt de veiligheid een jaarlijksche vernieuwing van ¼ van de totale luchtvloot der civiele maatschappijen. Ook maken de voortgaande techniek en de steeds grootere accommodatie-eischen een spoedige vernieuwing noodig, maar bij een aantal van 700 verkeersvliegtuigen is de behoefte van deze vernieuwing toch nog zeer gering, terwijl ook het meermotorige groote vliegtuig een langeren levensduur heeft. Waar deze thans meer en meer in gebruik komen, is het duidelijk, dat de behoefte van de verkeersmaatschappijen niet voldoende afzet vormt voor de vliegtuigindustrie. De militaire behoeften moeten voor een belangrijk deel ertoe bijdragen dat de fabrieken emplooi hebben.

	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1934
Productie van milit. toestell.	621	1219	677	747	812	593	466	305	—
civiele „	1565	3542	5357	1937	1582	549	591	673	1100
									9 mnd. (schatt.)

De sterke bezuinigingspolitiek van Hoover heeft den afzet van militaire toestellen sterk doen inkrimpen. Aangezien Roosevelt een andere politiek volgt, is een toeneming van dezen afzet van pl.m. 3000 machines in vijf jaar te verwachten.

Wat betreft de buitenlandsche markt van vliegtuigen is op te merken, dat de export in vergelijking tot de capaciteit gering is, niettegenstaande de Vereenigde Staten het grootste vliegtuigexporteerende land ter wereld zijn.

De Amerikaansche vliegtuigen, die door hun hooge technische uitvoering en het uitstekende materiaal zeer gewaardeerd worden, zullen zeker een verhoogde export te zien gaan geven. Het jaar 1934 toont dan ook reeds een groote verbetering, zoo zelfs, dat de uitvoer van dat jaar die van de daaraan voorafgaande jaren alle overtrof. Ook in waarde stijgt hij doordat het meerendeels grootere, meerwaardige vliegtuigen zijn. De voornaamste afnemers zijn de Zuid-Amerikaansche landen, waar de diensden voornamelijk door ondernemingen uit de Vereenigde Staten zijn georganiseerd.

Uitvoer	1922/26	1927	1928	1929	1930
Vliegtuigen (aantal)	274	63	162	348	321
Vliegtuigen (waarde in \$ 1000)	1693	849	1760	5485	4820
		1931	1932	1933	1933
Vliegtuigen (aantal)	140	280	406	343	456
Vliegtuigen (waarde in \$ 1000)	1813	4359	5391	4709	7384

De Zwitsersche uurwerk-industrie.

De crisis heeft deze industrie zeer ernstig getroffen in verband met het feit, dat ongeveer 95 pCt. van de productie wordt uitgevoerd. De volgende cijfers, ontleend aan het maandbericht van de „Schweizerische Bankverein”, geven een beeld van den verminderden export in de laatste jaren.

Uitvoer van uurwerken uit Zwitserland.
(in duizenden Francs.)

	Horloges	Armband-horloges	Overige uurwerken	Totaal
1929	95.033	97.037	115.269	307.339
1930	71.301	84.133	78.019	233.453
1931	38.839	54.259	50.544	143.642
1932	16.671	33.252	33.381	86.304
1933	18.642	41.727	35.646	96.015
1934	17.627	46.914	44.540	109.081

Terwijl de uitvoerwaarde in 1929 nog Frs. 307 miljoen bedroeg, was deze in 1932 gedaald tot Frs. 86 miljoen. In de laatste jaren is een verbetering ingetreden tengevolge van den toegenomen uitvoer, o.a. naar Engeland, Duitschland en de Vereenigde Staten. De depressie in de Zwitsersche uurwerkindustrie staat niet alleen, ook de Amerikaansche en Fransche producenten zijn in gelijke mate getroffen. Het belang van deze industrie voor Zwitserland blijkt uit de volgende gegevens. In 1929 waren er 1200 tot 1400 ondernemingen, die 63.675 personen werk gaven. In het jaar 1932/1933 wordt dit aantal op 53.700 geschat, hetgeen dus een vermindering van 15 pCt. beteekent.

INGEZONDEN STUKKEN.

HET AANDEEL VAN HET MOTOR-WEGVERKEER IN DE KOSTEN VAN DEN WEG.

Ir. M. de Wolff schrijft ons:

In den aanhef van het artikel van Ir. A. Plomp in het nummer van „E.-S.B.” van 20 Februari jl. betreffende bovengenoemd onderwerp wordt de stelling geponeerd, dat het doel van de publicaties der

Alg. Néd. Verkeersfederatie zou zijn: „het uitoefenen van drang op de gemeenschap tot het doen van niet verantwoord zijnde uitgaven.”

Deze door niets gestaafde uitspraak dient ten stelligste te worden tegengesproken. De A.N.V.F. toch tracht juist drang uit te oefenen tot *het tegengaan* van niet-verantwoord-zijnde uitgaven. Bij coördinatie van het verkeer toch zal men — het geheele verkeer ziende als een eenheid — moeten onderkennen, datgene, dat van het verkeersorgaan moet worden verwijderd, en datgene, dat er aan veranderd, c.q. toegevoegd moet worden. Van dit principe uitgaand zullen alle uitgaven voor instandhouding van een teveel aan economisch, eigen kosten niet dekkend vervoer moeten worden beschouwd als „niet verantwoord”; daarentegen moeten uitgaven in het belang van de ontwikkeling van nieuwe middelen van vervoer, waar vraag naar is, juist omdat zij economisch zijn en tal van voordeelen opleveren, waartoe de verouderde vervoersvormen niet in staat zijn, worden gerangschikt in de rubriek „volledig verantwoorde” uitgaven. En tot deze laatste rekent de A.N.V.F. blijkens hare publicaties de uitgaven voor wegeaanleg, -verbetering en -onderhoud, voor zoover deze dienen het belang van de ontwikkeling van het motor-wegverkeer.

Het eerste deel van het betoog van ir. P. betreft het rapport van de Tertiaire Wegen Commissie. Critiek wordt uitgeoefend op de door de T.W.C. voor onderhoud en beheer uitgetrokken bedragen; de T.W.C. bestond echter uit leden, die terzake bij uitstek tot oordeelen bevoegd waren en de bedragen zijn, zooals mij bekend is, na ampele overweging vastgesteld, zoodat aan deze raming meer waarde dient te worden gehecht, dan aan die van een buitenstaander. Wat betreft het accres van de wegenbelasting noemt ir. Plomp voor 1934 een bedrag van f 0.660 miljoen, waarbij echter de maand December voor een groot deel wordt uitgeschakeld, omdat 1 Januari 1935 de verhoogde belasting inging. Ten rechte was het accres over 1934 echter f 0.906 miljoen en de fatale termijn voor betaling van de verhoogde motorrijtuigenbelasting was niet 1 Januari doch 1 Februari 1935 (tengevolge waarvan dan ook de maand Januari het dubbele opracht van die in 1934). De T.W.C. rekende op een gemiddeld accres van f 0.8 miljoen, de A.N.V.F. nam voor 1934 slechts aan f 588.000.

De zinsnede, dat de T.W.C. een deel der onderhoudskosten voor rekening van de gemeenschap laat om op die wijze „haar betoog te doen slagen”, doet twifelen aan de objectieve bedoelingen van de Tertiaire Wegen Commissie; de namen der Leden dezer Commissie zijn echter voldoende om dit van weinig waardeering voor andermans inzichten getuigend oordeel stilzwijgend voorbij te gaan.

Volledigheidshalve moge hier volgen, hetgeen de Commissie in haar rapport mededeelde als conclusie van hare beschouwingen over het voor rekening van vroegere onderhoudsplichtigen laten van een deel der onderhoudskosten:

„De Commissie wil voor haar verdere berekeningen den weg gaan, zooals die door de Regeering is aangegeven bij de indiening van de Wegenbelastingwet, en dus aannemen, dat het Wegenfonds behalve voor aanleg en verbetering, zal moeten dienen voor onderhoud der primaire en secundaire plan-wegen, echter met het uitdrukkelijk voorbehoud dat, zoowel voor de Rijks- als voor de Provinciale planwegen het Rijk en de overige onderhoudsplichtigen een deel der onderhoudskosten uit eigen middelen zullen bekostigen, en wel een zoodanig deel, dat geacht wordt overeen te komen met de onderhoudskosten dier wegen vóór de instelling van het Wegenfonds.”

Ook door andere terzake deskundigen wordt dit inzicht gedeeld; ir. A. van Linden van den Heuvel, Hoofdingenieur van den Provinciaal Waterstaat in Overijssel schreef in een artikel „Geldelijke en economische beschouwingen over den tertiairen weg” in

„De Ingenieur” van 15 Februari jl. het volgende:

„Reeds is opgemerkt geworden, dat het niet aangaat, den wegbeheerder geldelijk voordeel te laten genieten van de wegenbelasting in dien zin, dat de besparing aan onderhoudskosten, door wegvernieuwing verkregen, in de kas van den wegbeheerder zou vloeien. Daarom moet worden vastgelegd, dat ten behoeve van een te verbeteren weg de bijdrage van den wegbeheerder tot een vastgesteld bedrag blijvend verzekerd is.”

In het tweede deel van het betoog van ir. Plomp wordt de A.N.V.F.-publicatie in beschouwing genomen.

Daarbij wordt critiek uitgeoefend op het feit, dat van de totaalkosten voor aanleg, verbetering en onderhoud 70 pCt. voor rekening van het motor-wegverkeer wordt gebracht. Dit percentage is echter niet willekeurig, de A.N.V.F.-publicatie geeft uitvoerig aan, op welke wijze het berekend is en om den lezer een juist inzicht te geven, moge de wijze van berekening hier in het kort worden weergegeven.

Een weg bestaat in het algemeen uit het weglichaam en de daarop aangebrachte verhardingen. De kosten van het weglichaam nu zijn door de A.N.V.F. verdeeld naar verhouding van de voor iedere soort van verkeer bestemde verkeersstrook; de kosten der verhardingen zijn gebracht ten laste van de soorten van verkeer, waarvoor zij dienen, waarbij voor de rijbanen, die voor meerdere soorten van verkeer dienen, deze kosten verhoudingsgewijze verdeeld zijn over deze verkeersvormen naar de verkeersintensiteit van ieder hunner. Eerst bij deze laatste verdeling kwam de verhouding tusschen de intensiteit van het autoverkeer en van bespannen voertuig tot uiting; voor de primaire wegen is daarvoor aangenomen 95 pCt. autoverkeer, voor de secundaire- en tertiaire wegen 90 pCt. Het verslag betreffende de verkeerswaarnemingen op de Rijkswegen in 1932, waarvan de resultaten na de A.N.V.F.-publicatie bekend werden, geeft in bijlage IV een verhoudingsfrequentie van het autoverkeer tot het (auto + paarden-voertuigen) -verkeer van gemiddeld 91.8 pCt.; de door de A.N.V.F. aangenomen percentages zijn dus eer te hoog dan te laag, als men in aanmerking neemt, dat op de tertiaire wegen het percentage van 90 pCt. autoverkeer zeker eerst in verre toekomst bereikt zal worden.

Zooals uit het voorgaande blijkt, is de A.N.V.F. dus uitgegaan van den volkomen reëlen opzet, dat bij beschouwing van de wegprofielen, zooals die door Rijk en Provincie worden uitgevoerd voor aanleg en verbetering van wegen uit de opbrengst der verkeersbelastingen, slechts een deel van deze profielen betrekking heeft op het motor-wegverkeer en het is, populair gesproken, slechts dat gedeelte, dat billijkerwijze door dit verkeer moet worden betaald!

Is in het voorgaande in het algemeen aangetoond het onjuiste van de stelling van ir. Plomp, dat het motor-wegverkeer eenvoudig alle kosten van wegenaanleg en -verbetering moet dragen, thans wil ik nog rechtzetten eenige onjuiste voorstellingen betreffende de kosten van gemeentelijke traversen, verkeerspolitie en verlichting van wegen, omdat ir. P. hiervoor eenige uit de lucht gegrepen cijfers noemt en deze als vanzelfsprekend ten laste van het motor-wegverkeer brengt.

Stedelijke traversen zijn in het algemeen niet noodig voor het motor-wegverkeer; men streeft er naar de doorgaande wegen voor het lange-afstand-verkeer om de steden heen te leggen. De doorbraken in de steden zijn ten behoeve van het algemeen stedelijk belang. Daarbij is het verkeersbelang dikwijls betrokken, doch in algemeenen zin zijn de doorbraken ten dienste der voetgangers, rijwielen, motor- en andere voertuigen en dikwijls niet in het minst in het belang van de trams. In dit verband wijs ik op de doorbraken in buitenlandsche groote steden vóór het motor-wegverkeer bestond. Ook onze groote steden kennen doorbraken uit den tijd, toen deze voor het toen-

malige motorverkeer zeker nog niet noodig waren. Ook moge worden gewezen op het kortelings verschenen rapport omtrent het verkeer te Amsterdam, waarin duidelijk tot uiting komt, dat de voortuigen, die de verkeersdrukte in een stad veroorzaken in volgorde zijn: rijwielen-trams-vrachtauto's-personenauto's. De uitgaven voor de doorbraken dienen te worden bekostigd uit de gemeentelijke middelen, waartoe mede te rekenen de opbrengst van de motorrijtuigenbelasting van die motorrijtuigen, die zich uitsluitend binnen de grenzen der gemeenten ophouden. Terloops moge ook worden opgemerkt, dat bij den aanleg van stedelijke doorbraken meestal de ont-eigening plaats heeft op zoodanige wijze, dat de gemeente de beschikking verkrijgt over terreinen, waar-van de opbrengst de kosten der doorbraken, hetzij geheel, hetzij voor een groot gedeelte dekt.

Wat de verkeerspolitie betreft, zal ik de laatste zijn om het nut van verkeerspolitie en in het algemeen van alle noodige maatregelen in het belang van de verkeersveiligheid te ontkennen. Maar ook hierbij moeten niet alle kosten ten laste van het motor-weg-verkeer worden gebracht. Verkeerspolitie in de steden is zeker niet voor rekening van het motor-weg-verkeer en die op de buitenwegen slechts ten deele. De A.N.V.F.-publicatie rekende dan ook op deze kosten tot een bedrag van f 170.000 's jaars; juiste gegevens omtrent de kosten van verkeerspolitie staan nog niet ter beschikking.

Ook ten aanzien van de verlichting dient alleen ten laste van de verkeersbelastingen te komen de verlichting van enkele buitenwegen, waar een intensief motorverkeer deze noodzakelijk maakt. Overigens moge er nog op worden gewezen, dat genoemde publicatie in haar berekeningen nog een reserve heeft, omdat zij de verhooging van de wegenbelasting ingaande 1 Jan. 1935 slechts op 40 pCt. aannam, terwijl hiervoor algemeen en ook door de Regeering op 50 pCt. wordt gerekend. Voor 1935 bijv. heeft de A.N.V.F. gerekend op een opbrengst der motorrijtuigenbelasting van f 20.470.000, terwijl in de Verkeersfondsbegroting gerekend is op een opbrengst van f 22.000.000. Hierin zit dus nog een ruime reserve, waaruit de kosten voor veiligheidsmaatregelen (voor zoover daarop al niet gerekend is), verlichting en tenslotte ook eventuele belastingverlaging voor die motorrijtuigen, welke geen gebruik maken van de buitenwegen, kunnen worden bestreden.

Ir. P. betwijfelt of de opbrengst van de motorrijtuigenbelasting in de toekomst wel verlopen zal, zooals de A.N.V.F. zich dat voorstelt; in de desbetreffende grafische voorstelling wordt door hem een lijn geteekend, die hij het „meer logisch verlangde” noemt van de lijn, die de opbrengst van voorgaande jaren aangeeft. Het woordenboek geeft voor „logisch” de verklaring „op juiste redeneering berustend” of „overeenkomstig de wetten van het denken” en dit kan men toch waarlijk niet zeggen van de door ir. P. op het gevoel getrokken lijn. Die van de A.N.V.F. daarentegen voldoet volkomen aan den eisch der logica; immers deze lijn geeft aan de opbrengsten, die verwacht mogen worden op grond van bevolkingsaanwas en groei van het aantal motorrijtuigen in de toekomst. Voor de bevolkingsaanwas is uitgegaan van wat de nauwkeurigste berekeningen door deskundigen daarvoor aangeven; voor het aantal motorrijtuigen per 1000 inwoners is voor 1960 aangenomen een verhouding, zooals die thans reeds in Frankrijk en Engeland bestaat. De A.N.V.F.-lijn moge dan steiler zijn, dan zooals ir. P. die gaarne gewild zou hebben, m.i. moeten toch bij een wetenschappelijk opzet gevoelsargumenten achterwege blijven.

Tenslotte acht ir. P. het onjuist, dat de A.N.V.F. in hare berekeningen betreft de verhooging der wegenbelasting en de bijzondere benzineheffing.

Omtrent de verhooging der wegenbelasting merkt ir. P. op, dat deze „juist bevolen is als schadevergoe-

ding aan den Staat wegens het verlies, dat de Staat derft op zijn gebonden spoorwegbedrijf”. Afgescheiden van de onjuistheid, die hierin schuilt (gederfd verlies toch beteekent winst!), moge worden opgemerkt, dat de Regeering steeds het verband tusschen de verhooging der wegenbelasting en het tekort der spoorwegen heeft ontkend (Memorie van Antw. wetsontwerp-Verkeersfonds (bladz. 8); van spoorwegzijde is men blijkbaar van een ander inzicht.

De bijzondere benzineheffing moge dan aangewend worden ter versterking van de algemeene middelen, de millioenen worden toch maar door het motor-weg-verkeer opgebracht!

N a s c h r i f t. De redactie van de E.-S. B. dankzeggend voor de mij geboden gelegenheid een „nachschrift” te plaatsen, zou ik gaarne willen beginnen met de volgende opmerking:

Ir. De W. zegt, dat ik mijn bewering, als zou de A.N.V.F. drang uitoefenen tot het doen van niet verantwoord zijnde uitgaven, door niets staaf! Wel, mijn geheele betoog wilde juist bewijsvoering voor deze uitspraak zijn. Immers, gebruikmakende van de door de A.N.V.F. verstrekte cijfers, nl. van f 12.1 miljoen jaarlijksche kosten van onderhoud en beheer van de intensief door het motorwegverkeer gebruikte wegen (waarbij ik f 4 miljoen voegde voor kosten van onderhoud en bediening der bruggen, van onderhoud en beheer van stedelijke traversen en te maken tunnels, voor wegverlichting, verkeers- en veiligheids-politie) en van f 726 miljoen voor de kosten van aanleg en verbetering van wegen en bruggen (waarbij ik f 300 miljoen optelde voor stedelijke traversen, bruggen in secundaire en tertiaire wegen, tunnelaanleg, steeds nieuwe eischen van verbredening, enz., van reeds verbeterde wegen) toonde ik aan, dat de opbrengst der wegenbelasting (volgens tarief van vóór 1 Januari 1935, met welke opbrengst, als zijnde deze alleen voor wegeaanleg bestemd, rekening mag gehouden worden, wat de A.N.V.F. in haar hoofdredeneering in de aangevochten publicatie dan ook deed), amper toereikend is voor dekking van de jaarlijksche kosten van onderhoud en beheer. (Waarbij ik dan buiten beschouwing liet de becijfering van de K.N.A.C., dat de ongevallen op den weg ons land jaarlijks f 50 miljoen kost). Als dus niet de gemeenschap een deel der onderhoudskosten overnam, zou f 1 milliard voor aanlegkosten ongedekt blijven, voor welks rente en afschrijving de gemeenschap zou moeten opkomen.

Als nu de A.N.V.F. met allerlei vertoogen, welke neerkomen op een systeem van deelen en aftrekken, de meening ingang tracht te doen vinden, dat de voor wegeaanleg en -onderhoud bestemde verkeersbelasting op het auto-transport wél alle kosten dekt, zoodat ongestoord en liefst in versneld tempo met dien aanleg kan worden voortgegaan, dan acht ik niet alleen de groote uitgaven, doch eveneens de door mij genoemde drang „onverantwoord”. Werden werkelijk de wegen en bruggen aangelegd volgens het royale Rijkswegenplan 1932 van Minister Reymer met de daarbij behorende provinciale wegenplannen en door de T.W.C. gewenschte verbeteringen der tertiaire wegen dan zou het wegtransport op ontoelaatbare wijze overgekapitaliseerd worden. De uitwerking daarvan zou funest zijn. Immers hebben de spoorwegen in ons land steeds een zware bestaansstrijd moeten voeren door de groote waterconcurrentie als in geen ander land. Drijft in andere landen het spoorwegbedrijf op de inkomsten uit het goederenvervoer, welk daar een veelvoud zijn van die uit het personenvervoer, bij ons waren de goedereninkomsten hoogstens gelijk en veelal onder die van het reizigersvervoer. Niettemin gingen achtereenvolgende regeeringen steeds door nieuwe kanalen aan te leggen en ondermijnden zij de eigen spoorwegen tenslotte totaal. Even onverantwoord als al die in de kanalen gestoken kapitalen zullen de enorme kapitalen zijn, die

het ontworpen uiterst geperfectionneerd wegennet zal eischen. En het gevolg zal niet anders zijn dan dat naast de noodlijdende spoorwegen en watertransportbedrijven een derde noodlijdende transportwijze ontstaat, terwijl de Staat voor rente en afschrijving van alle kapitalen, in de verschillende transportwegen (rail, water, weg) gestoken, zal moeten opkomen, wyl de transportbedrijven daartoe steeds minder in staat zullen zijn. Ik blijf die uitgaven en den drang ertoe onverantwoord achten. Evenals de regeering nú tot het inzicht gekomen is, dat er geen kanalen meer gegraven mogen worden, zal ze degelijk moeten onderzoeken, welke wegen en bruggen nog wel aangelegd en verbeterd mogen worden en hoe dit betaald moet worden.

Het *accres* der wegenbelasting. In werkelijkheid zakte dit van 1929 tot 1933 van f 1.600 miljoen op f 0.613 miljoen. Minister Reymer had in 1932, toen het cijfer over 1931 nog f 1.221 miljoen bedroeg, het *accres* doorlopend op f 1 miljoen geraamd. De A.N.V.F. paste zich in 1934, toen het steeds teruglopend cijfer over 1933 slechts f 0.613 miljoen aanwees, aan en schatte het *accres* over 1934 op f 0.588 miljoen. Intusschen nam ze meteen weer een stijgend verloop aan, zoodat in 1943 het cijfer van f 1 miljoen weer bereikt zou zijn en na handhaving gedurende eenige jaren, weer zou dalen. Zij neemt daarbij aan, dat het verhoudingscijfer tusschen aantal motorrijtuigen en zielen aantal der geheele bevolking, hetwelk in 1933 1 : 60 was, in 1944 1 : 40 en in 1960 1 : 30 zal geworden zijn, waarnaast de bevolkingsaanwas uit de dissertatie van Dr. Wiebols is aangehouden.

Wat weet de A.N.V.F. echter van de toekomst? Is het niet „wetenschappelijker” en meer „overeenkomstig de wetten van het denken” (waarbij ik zou willen voegen: volgens de „ervaringsfeiten”), indien de A.N.V.F. bedacht had, dat de Spoorwegen en het watertransport nu reeds beiden met groote tekorten werken; dat indien er nog een uiterst geperfectioneerde derde transportwijze naast komt, alle drie met steeds grootere verliezen zullen werken; dat niettegenstaande een bevolkingsaanwas in Nederland van 6.865.000 zielen in 1920 tot 8.290.000 in 1933 het aantal door de N. S. vervoerde reizigers en tonnen goederen niet aanwies; dat het wegverkeer wel eens dezelfde teleurstellende ervaring zou kunnen opdoen en zijn wagenpark daarnaar moest inrichten; dat in ons land met de vele waterwegen het aantal vrachtauto's (dat van 1928 tot 1933 met 76 pCt. steeg tegen motorbussen met 20 pCt.) waarschijnlijk niet veel meer zal toenemen, vooral niet als eindelijk ook voor de vrachtauto's een concessiestelsel, personeelvoorschriften, vervoerplicht, enz. worden ingevoerd en vooral niet als het motorwegverkeer werkelijk eens alle wegstkosten zou moeten betalen!

Het komt mij voor, dat mijn aanname, welke wel met deze reële factoren rekening hield, wetenschappelijker is dan een verband te leggen met het zielen aantal, hetgeen door conjunctuur- en concurrentiefactoren illusoir is. Als ik dan toch nog de opbrengst van

de wegenbelasting (tarief van vóór 1 Jan. 1935), welke in 1934 f 14 miljoen bedroeg in 1944 op ruim f 18 miljoen raam (en niet op f 22 miljoen zoals de A.N.V.F.) en in 1954 op ruim f 20 miljoen (A.N.V.F. ruim f 30 miljoen), dan is dit reëeler dan de raming van de A.N.V.F. en misschien nog rijkelijk optimistisch.

Ik zou te veel plaatsruimte vragen als ik op alle betwistbare of onjuiste opmerkingen van Ir. De W. inging (als b.v. het *accres* over 1934 van f 0.906 miljoen — immers de ontvangst in Dec. 1934 van f 285.000 tegen f 38.000 in Dec. 1933 moet hem toch wel wat zeggen —), doch tenslotte alleen nog dit:

Om aannemelijk te maken, dat het motorwegverkeer slechts 70 pCt. van de aanlegkosten en slechts 40 pCt. (niet 70 pCt. zoals Ir. De W. abusievelijk schrijft) van de onderhoudskosten zou hebben te betalen, geeft Ir. De W. nog een korte herhaling van het betoog uit de A.N.V.F.-publicatie en haalt daarin aan een verhoudingscijfer tusschen autoverkeer en totale verkeer, volgens waarnemingen op de Rijkswegen in 1932, van 91.8 pCt. In de Publicatie van de A.N.V.F. van 17 December 1934 schrijft zij, dit cijfer vergelijkend met dat van 83.4 pCt. in 1929: „De verhouding tusschen het aantal auto's en bespannen voertuigen vertoont een steeds grootere „verschuiving ten gunste van het autoverkeer.” Gevoeglijk kan worden aangenomen, dat dit cijfer spoedig de 100 pCt. zal naderen. Niet schrijft Ir. De W. erbij dat — niettegenstaande dit overheerschend aantal motorrijtuigen en niettegenstaande het feit, dat het overige minieme verkeer vroeger toch reeds ongeveer 25.000 km wegen ter beschikking had en dus geen behoefte had aan nieuwe wegen en er dus ook niet voor behoefte te betalen — in de becijfering van de A.N.V.F. aangenomen wordt, dat het motorwegverkeer b.v. voor de groote wegen Den Haag—Rotterdam en Den Haag—Utrecht slechts 46 pCt. van de aanlegkosten van het weglichaam en slechts 76 pCt. van die van de verharding behoefte te betalen! Voor de Provinciale wegen neemt ze deze cijfers op 53 en 74 pCt.

Ir. A. FLOMP.

ONTVANGEN BOEKEN.

Kartell und Konjunktur door Dr. W. Braeuer. (Berlijn 1934; Carl Heymanns Verlag. Prijs R.M. 3.—).

Dit vraagstuk, dat reeds jarenlang in de belangstelling van de wetenschap staat, is in de laatste jaren weer sterk op den voorgrond gekomen. De schrijver bespreekt een groot aantal studies over dit onderwerp en komt tenslotte tot het resultaat, dat de kartellen in het algemeen niet schadelijk hebben gewerkt, dat de ontwikkeling niet behoefte te gaan in de richting van dwangkartellen, dat monopolistische kartellen het herstel belemmeren en dat de niet-monopolistische kartellen een nuttige functie kunnen vervullen.

Kartelle und Schutzzoll door Dr. Th. W. Städler. (Berlijn 1933; Carl Heymanns Verlag. Prijs R.M. 5.—).

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	2-9 Mrt. 1935	Sedert 1 Jan. 1935	Overeenk. tijdvak 1934	2-9 Mrt. 1935	Sedert 1 Jan. 1935	Overeenk. tijdvak 1934	1935	1934
Tarwe	21.111	196.724	182.013	—	2.477	11.979	199.201	193.992
Rogge	7.443	41.883	71.639	—	250	8.000	42.133	79.639
Boekweit	263	5.615	3.767	—	—	—	5.615	3.767
Maïs	10.412	170.896	197.434	356	22.661	56.899	193.557	254.333
Gerst	9.750	69.135	53.066	1.656	7.285	6.358	76.420	59.424
Haver	6.006	21.842	31.753	—	460	650	22.302	32.403
Lijnzaad	1.120	14.028	48.660	11.630	121.124	72.355	135.152	121.015
Lijnkoek	—	1.939	23.681	—	—	—	1.939	23.681
Tarwemeel	195	3.810	3.076	155	1.145	541	4.955	3.617
Andere meelsoorten	557	7.727	10.419	150	794	1.640	8.521	12.059

Wirtschaft und Handelspolitik. (Berlijn 1934; Carl Heymanns Verlag. Prijs R.M. 1.60).

Hierin zijn de volgende onderwerpen behandeld: Binnenwirtschaft und Auszenhandel door Dr. K. Rieker; Auszenhandel und Handelspolitik door Dr. R. Siegert; Grundlagen der internationalen Handelspolitik door H. Klein; Zur Frage der Umlagerung der Einfuhr door Dr. W. Grävell; Kapitalgüterexport und Kapitalexport door Dr. K. Hermann.

De invloed der omzetbelastingwet 1933 op de administratie door J. Schenk, Lid. Ned. Org. van Accountants. Uitgave van de Handelswetenschappelijke Bibliotheek. (Leiden z.j. Prijs f 1,95).

Loonstelsels in theorie en praktijk door Ir. J. D. Wackwitz. (Leiden z.j. Prijs f 2,—). Uitgave van de Handelswetenschappelijke Bibliotheek.

Dit boekje is bedoeld als handleiding bij de studie en toepassing der loonmethoden van den industrie-arbeider.

MAANDCIJFERS.

PRODUCTIE DER STEENKOLEN-, BRUINKOLEN- EN ZOUTMIJNEN

(Gegevens verstrekt door den Hoofdingenieur der mijnen, I. Gezamenlijke Steenkolenmijnen.

	Jan. 1935	Jan. 1935	Jan. 1934
Prod. Steenkolen in tonnen	1.023.750	1.023.750	1.070.413
Aantal normale werkdagen	24 $\frac{1}{2}$	24	26

II. Bruinkolenmijn „Carisborg”.

Netto-productie in tonnen..	10.791 ²⁾	10.791	15.077
Aantal normale werkdagen	14	14	20

III. Zoutmijnen. (Kon. Ned. Zoutindustrie te Boekelo.)

Afgeleverd:	Gezamenl. Steenkolenmijnen	Bruinkolenmijn „Carisborg”	Zoutmijnen
Geraff. zout .....(ton)	6.281	6.281	5.988
Industriezout .....(„)			
Afvalzout .....(„)			
Aantal normale werkdagen	26	26	26 $\frac{1}{2}$

Aantal arbeiders.	Gezamenl. Steenkolenmijnen	Bruinkolenmijn „Carisborg”	Zoutmijnen
1 Febr. 1935	{10.233 ³⁾ 4) 19.705 ⁵⁾	78	264
1 Febr. 1934	{10.757 ³⁾ 6) 22.127 ⁵⁾	75	207

¹⁾ Staatsmijnen Emma en Maurits; 23 Wilhelmina en Hendrik; 20 Domaniale mijn, Julia en Willem-Sophia; 19 Laura; 18 Oranje-Nassau-mijnen I, II, III en IV. ²⁾ 7.930 ton ruwe kool 2.861 ton bruinkoolbriketten. ³⁾ Bovengronds. ⁴⁾ Incl. 1.938 arbeiders in de nevenbedrijven. ⁵⁾ Ondergronds. ⁶⁾ Incl. 2.021 arbeiders in de nevenbedrijven.

HYPOTHEEKRENTEN IN NEDERLAND.

	Amsterdam	Arnhem	Den Haag Volle eigendom	Den Haag 1/2 p.c. 1/2	Middelburg	Rotterdam	Zwölle
1933	4.67	4.98	4.93	5.01	4.98	4.70	4.89
1934	4.49	4.65	4.69	4.95	4.89	4.52	4.65
Jan. 1934 ..	4 $\frac{1}{2}$ ¹⁾	5	5	5	5	4.50	4 $\frac{1}{2}$
Febr.	4 $\frac{1}{2}$	5	4.69	5	5	4.68	5
Mrt.	4 $\frac{1}{2}$	5	4.64	5	5	4.55	5
April	4 $\frac{1}{2}$	4 $\frac{1}{2}$	4.70	5	5	4.50	4 $\frac{1}{2}$ -5 $\frac{1}{2}$
Mei	4 $\frac{1}{2}$	4 $\frac{1}{2}$	5	5	5	4.50	4 $\frac{1}{2}$ -5
Juni	4.55 ³⁾	4 $\frac{1}{2}$	4.50	—	5	4.50	—
Juli	4.50	4 $\frac{1}{2}$	4.78	5	5	4.50 ⁴⁾	4 $\frac{1}{2}$ -5
Aug.	4.42	4 $\frac{1}{2}$	4.50	5	5	4.56	4 $\frac{1}{2}$ -5 $\frac{1}{2}$
Sept.	4.33	4 $\frac{1}{2}$	4.75	—	5-4 $\frac{1}{2}$	4.50	4 $\frac{1}{2}$ -4 $\frac{1}{2}$
Oct.	4.37 ⁵⁾	4 $\frac{1}{2}$	4.50	4.92	4 $\frac{1}{2}$	4.50	—
Nov.	4.25	4 $\frac{1}{2}$	4.59	4.87	4 $\frac{1}{2}$	4.50	4 $\frac{1}{2}$
Dec.	4.25	4 $\frac{1}{2}$	4.58	4.75	—	4.47	4- $\frac{1}{2}$
Jan. 1935 ..	4.42	4 $\frac{1}{2}$	4.50	5	—	4.36	4- $\frac{1}{2}$
Febr.	4.42	4 $\frac{1}{2}$	4.65	4.76	—	4.23	—

¹⁾ Op erfpacht 4 $\frac{1}{2}$ 0/0.

²⁾ Bij extra veel overwaarde, b.v. 50 0/0, bedroeg de rente 4 $\frac{1}{2}$ 0/0.

³⁾ Op erfpacht 4 $\frac{1}{2}$ 0/0.

⁴⁾ Voor hypotheeken tót een gezamenlijk bedrag van f 34.500.— en 4.25 0/0 voor een hypotheek van f 10.000.—

Nadruk verboden.

GIRO-KANTOOR DER GEMEENTE AMSTERDAM.

Giro's (eenzijdige vermelding)	Sept. 1934		Sept. 1933	
	In miljoenen	Aantal	In miljoenen	Aantal
Girobetalingen aan:				
gemeente-instellingen	f 11.9	36.747	f 13.5	38.694
particulieren	„ 18.—	174.731	„ 18.8	157.633
Geldomzet.				
Ontvangsten	„ 4.6	7.591	„ 4.9	7.325
Betalingen	„ 7.3	32.050	„ 8.	35.046
Part. rekeninghouders	„ 28.7 $\frac{1}{2}$	52.872 $\frac{2}{2}$	„ 35.5 $\frac{1}{2}$	50.442 $\frac{2}{2}$
Gelden voor 1 jaar vast hebben gedeponneerd	„ 10.—	3.977 $\frac{2}{2}$	„ 10.9	4.305 $\frac{2}{2}$

Gemiddeld saldo te goed. ²⁾ Einde der maand.

Laatstbekende noteeringen te Amsterdam en Rotterdam op 4 Maart 1935 voor telegrafische uitbetaling op:

	Gulden per	Pari	Koers	Bank-disconto
<i>Europa.</i>				
Londen *)	£	12.10 ⁸	6.89 $\frac{3}{4}$	% 2
Berlijn *)	100 Mark	59.26	59.39	4
Parijs *)	100 Franc	9.747	9.74 $\frac{1}{2}$	2 $\frac{1}{2}$
Brussel *)	100 Belga	34.59	34.51	2 $\frac{1}{2}$
Luxemburg	100 Franc	—	6.90	—
Zürich *)	100 „	48.—	47.85	2
Praag	100 Kronen	—	6.18	3 $\frac{1}{2}$
Weenen *)	100 Schilling	35.—	27.75	4
Boedapest	100 Pengö	43.51	42.75	4 $\frac{1}{2}$
Boekarest	100 Lei	1.4880	1.48	4 $\frac{1}{2}$
Sofia	100 Leva	1.79 ⁷	1.80	7
Belgrado	100 Dinar	4.379	4.38	5
Istanbul	Turksch £	10.93	1.17 $\frac{1}{2}$	—
Athene	100 Drachme	3.23	1.40	7
Milaan	100 Lira	13.09	12.42	4
Madrid	100 Peseta	48.—	20.21 $\frac{1}{2}$	6
Lissabon	Escudo	2.68 $\frac{1}{2}$	0.06 $\frac{1}{4}$	5
Kopenhagen *)	100 Kronen	66.67	30.80	2 $\frac{1}{2}$
Oslo *)	100 „	66.67	34.67 $\frac{1}{2}$	3 $\frac{1}{2}$
Stockholm *)	100 „	66.67	35.57 $\frac{1}{2}$	2 $\frac{1}{2}$
Reickjaviick	100 IJsl. Kr.	66.67	31.15	—
Warschau	100 Zloty	27.91	27.95	5
Kovno (Litauen) ..	100 Lita	24.88	24.80	6
Riga (Letland)	100 Lat	48.—	48.10	5 $\frac{1}{2}$ -6
Tallinn (Estland) ..	100 Estl. Kr.	66.67	40.—	5 $\frac{1}{2}$
Helsingfors	100 Finnmrk.	6.26 $\frac{1}{2}$	3.08	4
Moskou	Tjervonets (10 Roebel)	12.80	12.80	—
Danzig	100 Gulden	48.42	48.25	4
<i>Amerika.</i>				
New-York *)	\$	146.94 $\frac{1}{2}$	1.45 $\frac{5}{8}$	1 $\frac{1}{2}$
Montreal	Canad. \$	2.4878	1.44	—
Mexico	Mex. Dollar	1.24	0.39	—
Buenos Aires	Peso (papier)	1.0568 $\frac{1}{2}$	36 $\frac{3}{4}$	—
La Paz (Bolivia) ³⁾	Boliviano	0.9080	0.09	—
Rio de Janeiro	Milreis (pap.)	0:8075 $\frac{2}{2}$	0.09 $\frac{1}{2}$	—
Valparaiso	Peso (papier)	0.30	0.04 $\frac{1}{2}$	—
Bogota (Columbia) ³⁾	Peso	2.42	0.81	—
Quito (Ecuador) ..	Sucre	0.49 ⁸	0.13 $\frac{1}{2}$	—
Lima (Peru)	Sol	0.69 ⁷	0.33	—
Montevideo (Urug.)	Peso	2.5725	0.56	—
Caracas (Venezuela)	Bolivar	0.4795	0.36	—
Paramaribo	Gulden	1.—	1.00 $\frac{1}{4}$	—
San José (C. Rica)	Colon	—	—	—
Guatemala	Quetzal	2.48 $\frac{1}{2}$	1.45 $\frac{1}{2}$	—
Willemstad (Curag.)	Gulden	1.—	1.01 $\frac{1}{4}$	—
Managua (Nicar.) ³⁾	Cordoba	2.48 $\frac{1}{2}$	—	—
San Salvador ³⁾	Colon	1.2440	0.56 $\frac{1}{2}$	—
<i>Azië.</i>				
Calcutta	Rupee	0.91	0.52 $\frac{1}{2}$	3 $\frac{1}{2}$
Batavia	Gulden I.G.	100	1.00 $\frac{1}{2}$	3 $\frac{1}{2}$
Kobe	Yen	1.24	0.41	3.65
Hongkong	Dollar	—	0.72	—
Shanghai	Dollar	—	0.60	—
Singapore	Straits Doll.	1.4125	0.80	—
Manilla	Phil. Peso	1.24	0.69	—
Teheran ⁴⁾ (Perzië) ..	Pahlavi	—	8.81 $\frac{1}{2}$	—
Bangkok	Baht	—	0.64	—
<i>Afrika.</i>				
Kaapstad	£	12.10 $\frac{1}{2}$	6.86 $\frac{1}{2}$	3 $\frac{1}{2}$
Alexandrië	Egypt. £	12.42	7.07 $\frac{1}{2}$	—
<i>Australië.</i>				
Melbourne, Sidney en Brisbane	£	12.10 $\frac{1}{2}$	5.52	—
Nieuw Zeeland	£	12.10 $\frac{1}{2}$	5.56	—

¹⁾ Goudpeso. ²⁾ Milreis Goud. ³⁾ Not. te A'dam. Ov. not. part. opg. ⁴⁾ Zichtkoers. ⁵⁾ Munteenheid = Rial (= een Kran).

STATISTIEKEN.

BANKDISCONTOS.

Ned. (Disc Wissels. 2½ 19 Sept. '33)	Lissabon .... 5 13 Dec. '34
Bk. (Bel. Binn. Eff. 3 19 Sept. '33)	Londen ..... 2 30 Juni '32
(Vrsch. in R.C. 3 19 Sept. '33)	Madrid ..... 5½ 6 Nov. '34
Athene ..... 7 14 Oct. '33	N.-York F.R.B. 1½ 1 Feb. '34
Batavia ..... 3½ 1 Nov. '34	Oslo ..... 3½ 22 Mei '33
Belgrado ..... 5 1 Febr. '35	Parijs ..... 2½ 31 Mei '34
Berlijn ..... 4 22 Sept. '32	Praag ..... 3½ 25 Jan. '33
Boekarest ..... 4½ 15 Dec. '34	Pretoria ... 3½ 15 Mei '33
Brussel ..... 2½ 28 Aug. '34	Rome ..... 4 26 Nov. '34
Budapest ..... 4½ 17 Oct. '32	Stockholm .. 2½ 1 Dec. '33
Calcutta ..... 3½ 16 Feb. '33	Tokio ..... 3.65 2 Juli '33
Dantzig ..... 4 21 Sept. '34	Weenen ..... 4 23 Febr. '35
Helsingfors ..... 4 3 Dec. '34	Warschau... 5 26 Oct. '33
Kopenhagen .... 2½ 1 Dec. '33	Zwits. Nat. Bk. 2 22 Jan. '31

OPEN MARKT.

	1935				1934	1933	1914
	9 Mrt.	4/9 Mrt.	25 Febr. / 2 Mrt.	18/23 Febr.	5/10 Mrt.	6/11 Mrt.	20/24 Juli
Amsterdam Partic. disc. Prolong.	9/16	9/16	9/16	9/16-5/8	1-1/4	5/8-2 1/2	3 1/8-3 1/16
Londen Daggeld... Partic. disc.	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	3/4-1	1/4-1	1 1/2-2
Berlijn Daggeld... Partic. disc.	3 3/4-4	3 3/4-4 1/8	3 7/8-4 3/8	3 3/8-4	4 1/4-5 1/2	4 1/4-5 3/8	—
New York Daggeld 1) Partic. disc.	1	1	1	1	1	—	1 3/4-2 1/2

1) Koers van 8 Mrt. en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York*)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
5 Maart 1935	1.45 1/16	6.97 1/4	59.39	9.74 3/8	34.48 1/2	100 1/4
6 " 1935	1.45 13/16	6.91	59.38 1/2	9.74	34.46	100 1/4
7 " 1935	1.45 1/4	6.91 1/4	59.38	9.73 1/2	34.44 1/2	100 1/4
8 " 1935	1.46	6.97	59.39	9.73 3/8	34.45	100 1/4
9 " 1935	1.45 7/8	6.97 1/2	59.39	9.73 3/8	34.44	100 1/4
11 " 1935	1.46	6.96 1/4	59.38	9.73 3/8	34.45	100 1/4
Laagste d.w.1)	1.45	6.86	59.32 1/2	9.73	34.40	99 7/8
Hoogste d.w.1)	1.46 1/4	6.99	59.42 1/2	9.74 1/2	34.55	100 1/2
Muntpariteit	2.4878	12.1071	59.26 3/8	9.747	34.592	100

Data	Zwitserland *)	Weenen *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Milaan **)	Madrid **)
5 Maart 1935	47.97	—	6.18	1.48	12.24	20.19
6 " 1935	47.96	—	6.17 1/2	1.47 1/2	12.16	20.18 1/2
7 " 1935	47.91 1/2	—	6.17 1/2	1.47 1/2	12.30	20.20
8 " 1935	47.87	—	6.17 1/2	1.48	12.27 1/2	20.18 1/2
9 " 1935	47.89	—	6.18	1.48	—	—
11 " 1935	47.90	—	6.17 1/2	1.48	12.28	20.17 1/2
Laagste d.w.1)	47.82 1/2	—	6.15	1.45	12.15	20.10
Hoogste d.w.1)	48.02 1/2	28.—	6.20	1.50	12.40	20.30
Muntpariteit	48.003	35.007	7.371	1.488	13.094	48.52

Data	Stockholm *)	Kopenaghen *)	Oslo *)	Helsingfors 1)	Buenos-Aires 1)	Montreal 1)
5 Maart 1935	35.95	31.12 1/2	35.05	3.07 1/2	36 3/4	1.43 1/2
6 " 1935	35.65	30.85	34.75	3.05	36 3/8	1.43 1/2
7 " 1935	35.65	30.85	34.75	3.05	36 3/8	1.43 1/2
8 " 1935	36.—	31.17 1/2	35.10	3.07 1/2	36 3/8	1.45
9 " 1935	36.—	31.17 1/2	35.10	3.07 1/2	36 3/8	1.45
11 " 1935	35.90	31.10	35.—	3.07 1/2	36 3/8	1.45
Laagste d.w.1)	35.35	30.55	34.40	3.—	36	1.43
Hoogste d.w.1)	36.25	31.40	35.35	3.12 1/2	37	1.45 1/2
Muntpariteit	66.671	66.671	66.671	6.266	95 3/4	2.4878

*) Notering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave. In 't 1ste of 2de No. van iedere maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
5 Maart 1935	4.75 1/2	6.67 1/2	40.70	68.53
6 " 1935	4.74 1/2	6.68 1/8	40.77	68.69
7 " 1935	4.76 7/8	6.67 7/8	40.74	68.60
8 " 1935	4.78 3/4	6.67	40.73	68.52
9 " 1935	4.75 7/8	6.68	40.75	68.60
11 " 1935	4.76 1/2	6.64 3/4	40.60	68.29
12 Maart 1934	5.10 5/32	6.58 3/4	39.75	67.33
Muntpariteit..	4.86	3.90 1/8	23.81 1/2	40 3/16

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	23 Feb. 1935	2 Mrt. 1935	4/9 Mrt. 1935 Laagste	9 Mrt. 1935 Hoogste
Alexandrië..	Piast. p. £	97 1/2	97 1/2	97 3/8	97 3/8
Athene	Dr. p. £	512	501	490	497
Bangkok ...	Sh. p. tical	1/10 1/4	1/10 1/4	1/10 1/8	1/10 1/4
Budapest ...	Pen. p. £	16 3/8	16 3/4	16 1/4	16 1/4
Buenos Aires 1)	p. pesop. £	18.85	18.90	18.80	18.90
Calcutta ...	Sh. p. rup.	1/6 5/8	1/6 5/8	1/6 3/8	1/6 5/8
Constantin ...	Piast. p. £	605	590	580	590
Hongkong ..	Sh. p. \$	1/10 1/4	2/0 1/4	1/11 1/8	2 1/2
Kobe	Sh. p. yen	1/2 1/32	1/2 1/16	1/2 1/16	1/2 1/16
Lissabon ...	Escu. p. £	110 1/8	110 1/8	109 7/8	110 3/8
Mexico	\$ per £	17 3/4	17 3/4	17 3/4	17 3/4
Montevideo 2)	d. per £	19 1/2	19 1/2	19 1/4	19 1/2
Montreal ...	\$ per £	4.86 1/8	4.81	4.77 1/2	4.87
Riod. Janeiro 3)	d. per Mil.	3 1/4	3 1/2	3 1/16	3 1/2
Shanghai ..	Sh. p. tael	1/6 7/16	1/8	1/6 3/8	1/9 1/16
Singapore ..	id. p. \$	2/4 5/32	2/4 5/32	2/4	2/4 3/8
Valparaiso 4)	\$ per £	117 1/2	117	115	117
Warschau ..	Zl. p. £	25 5/8	25 1/16	24 3/4	25 1/4

1) Offic. not. 15 laten, gem. not., welke importeurs hebben te betalen, 22 Febr. 1692. 2) Offic. not. vanaf 23 Febr. 40 3/8, 28 Febr. 40 1/2, 1 Mrt. 40 3/4, 2 Mrt. 41 1/4, 4 Mrt. 41 3/4, 5 Mrt. 41 3/8, 6 Mrt. 41 3/4, 7 Mrt. 41 5/8, 8 Mrt. 41 1/2, 9 Mrt. 41 5/8. 3) Id. 22 Dec. 4 1/4, 8 Mrt. 4 1/2, 9 Mrt. 4 3/4. 4) 90 dg. Vanaf 28 Aug. laatste „export” notering.

ZILVERPRIJS

GOUDPRIJS 1)

Londen 1)		N.York 2)		Londen	
5 Maart 1935..	26 1/16	57 3/4	5 Maart 1935....	147 10 1/2	
6 " 1935..	26 13/16	57 5/8	6 " 1935....	149 1/4	
7 " 1935..	27 1/4	58 3/8	7 " 1935....	148 10	
8 " 1935..	27	58 3/4	8 " 1935....	148 3 1/2	
9 " 1935..	26 13/16	58 1/2	9 " 1935....	147 5 1/2	
11 " 1935..	27 3/16	58 3/4	11 " 1935....	148 1/4	
12 Maart 1934..	20 3/4	46 3/4	12 Maart 1934....	136 10	
27 Juli 1914..	24 1/16	59	27 Juli 1914....	84 10 1/4	

1) in pence p. o.z. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. o.z. fine. 3) in sh. p. o.z. fine

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen.	28 Febr. 1935	7 Maart 1935
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank.....	f 62.918.236,11	f 42.312.037,70
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten Voorschot op ultimo Januari 1935 a. d. gemeenten verstrekt op a. haar uit te keeren hoofds. der pers. bel., aand. in de hoofds. der grondbel. ender gem. fondsbel., alsmede op. op die belastingen en op de vermogensbelasting Voorschotten aan Ned.-Indië.....	" 84.214,99	" 550.106,14
Id. aan Suriname.....	" 130.738.527,67	" 132.434.656,01
Id. aan Curaçao.....	" 13.934.967,87	" 14.039.232,90
Kaavord. weg. creditverst. a/h. buitenl. Daggeldleeningen tegen onderpand ..	" 2.169.420,70	" 2.001.931,43
Saldo der postrek. v. Rijkscomptabelen Vord. op het Alg. Burg. Pensioenfonds 1) Vord. op andere Staatsbedrijven 1)....	" 115.758.489,69	" 116.169.342,04
Verstr. t. laste der Rijksbeogr. kasgeldleeningen aan gemeenten (saldo)....	" 4.500.000,	" 38.465.439,12
	" 40.526.140,99	" 35.867.863,83
	" 33.268.337,32	" 30.479.814,32

Verplichtingen.

Vorderingen:	2 Mrt. 1935	9 Mrt. 1935
Voorschot door De Ned. Bank ingev. art. 16 van haar octrool verstrekt Schatkistbiljetten in omloop.....	f 400.966.000,—	f 392.291.000,—
Schatkistpromessen in omloop.....	" 81.170.000,—	" 52.960.000,—
Zilverbons in omloop.....	" 1.259.909,—	" 1.259.475,50
Schuld op ultimo Januari 1935 aan de gem. weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fondsbel. alsmede op. op die bel. en op de verm. bel.	" 3.027.504,95	" 3.027.504,95
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenf. 1) Id. a. h. Staatsbedr. der P.T. en T. 1) ..	" 3.400.935,43	" 2.793.882,45
Id. aan andere Staatsbedrijven 1)....	" 116.237.376,78	" 123.502.782,27
Id. aan diverse instellingen 1)	" 113.293.042,14	" 118.340.191,48

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

Vorderingen:	2 Mrt. 1935	9 Mrt. 1935
Saldo Javasche Bank.....	f 9.276.000,—	f 678.000,—
Betaalmiddelen in 's Lands kas.....	—	—
Verplichtingen:		
Voorshot 's Rijks kas e. a. Rijksinstell. Schatkistpromessen.....	" 137.430.000,—	" 132.535.000,—
Schatkistbiljetten.....	" 750.000,—	" 750.000,—
Schatkistbiljetten.....	" 12.035.000,—	" 12.035.000,—
Muntbiljetten in omloop.....	—	—
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds. Idem aan de Ned.-Ind. Postspaarbank.	" 2.566.000,—	" 2.566.000,—
Voorshot van de Javasche Bank.....	" 688.000,—	" 812.000,—

SURINAAMSCH E BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere openstsch. schulden	Discont.	Div. rekeningen 1)
2 Febr. 1935..	798	1.216	413	599	1.691
26 Jan. 1935..	792	1.076	426	599	1.681
19 " 1935..	784	985	453	599	1.682
12 " 1935..	763	1.039	395	599	1.691
5 " 1935..	743	1.121	412	598	1.702
5 Juli 1914..	645	1.100	560	735	396

1) Sluftp. der activa.

STATISTISCH OVERZICHT

	GRANEN EN ZADEN										TUINBOUWARTIKELEN						VLEESCH			
	TARWE 80 K.G. La Plata loco Rotterdam/Amsterdam per 100 K.G.		ROGGE 74 K.G. Bahia Blanca loco R'dam/A'dam per 100 K.G.		MAIS La Plata loco R'dam/A'dam per 2000 K.G.		GERST 64/65 K.G. La Plata loco Rotterdam/A'dam per 2000 K.G.		LIJNZAAD La Plata loco R'dam/A'dam per 1960 K.G.		WITTE KOOL 1e kwal. 1-5 pond per 100 KG. Broek op Langendijk		UIEN gewoon per 100 KG. Broek op Langendijk		ROODE KOOL 1e kwal. 1-5 pond per 100 KG. Broek op Langendijk		RUND-VLEESCH (versch) Gem.v.3kw. per 100 KG. Rotterdam		VARKENS-VLEESCH (versch) per 100 KG. Rotterdam	
	f.	%	f.	%	f.	%	f.	%	f.	%	f.	%	f.	%	f.	%	f.	%	f.	%
1925	17,20	100,0	13,07	100,0	231,50	100,0	236,00	100,0	462,50	100,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1926	15,90	92,4	11,75	89,9	174,25	75,3	196,75	83,4	360,50	77,9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1927	14,75	85,8	12,47	95,4	176,00	76,0	237,00	100,4	362,50	78,4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1928	13,47	78,3	13,15	100,6	226,00	97,7	228,50	96,8	363,00	78,5	4,55	100,0	13,25	100,0	17,23	100,0	93,—	100,—	77,50	100,—
1929	12,25	71,2	10,87	83,2	204,00	88,1	179,75	76,2	419,25	90,6	7,38	162,4	11,76	88,9	9,10	52,8	96,40	103,7	93,12	120,2
1930	9,67	56,3	6,22	47,6	136,75	59,1	111,75	47,4	356,00	77,0	2,05	45,1	2,14	16,2	5,77	33,5	108,—	116,1	72,90	94,1
1931	5,55	32,3	4,55	34,8	84,50	36,5	107,25	45,4	187,00	40,4	3,06	67,3	1,94	14,6	6,96	40,4	88,—	94,6	48,—	61,9
1932	5,22	30,4	4,62	35,4	77,25	33,4	100,75	42,7	137,00	29,6	1,49	32,8	8,07	60,9	1,84	10,7	61,—	65,6	37,50	48,4
1933	5,02	29,2	3,55	27,2	68,50	29,6	70,00	30,0	148,00	32,0	0,82	18,0	2,30	17,4	2,60	15,1	52,—	55,9	49,50	63,9
1934	3,67	21,4	3,32	25,4	70,75	30,6	75,75	32,1	142,50	30,8	3,23	71,0	1,89	14,3	3,04	17,6	61,50	66,1	46,65	60,2
Jan. 1933	4,95	28,8	3,75	28,7	73,00	31,5	75,25	31,9	136,50	29,5	0,67	14,7	3,38	25,5	3,02	17,5	50,50	54,3	44,75	57,7
Febr. "	4,77	27,8	3,70	28,3	71,00	30,7	74,75	31,7	130,25	28,2	0,60	13,2	2,06	15,5	2,51	14,6	49,25	53,0	45,—	58,1
Maart "	5,05	29,4	3,82	29,3	73,50	31,7	76,25	32,3	130,50	28,2	0,61	13,4	2,09	15,5	2,51	14,6	46,50	50,0	46,—	59,4
April "	5,15	29,0	3,75	28,7	72,75	31,4	71,25	30,2	129,50	28,0	—	—	—	—	—	—	49,50	53,2	48,25	62,3
Mei "	5,40	31,4	3,77	28,9	70,50	30,5	73,25	31,0	146,75	31,7	—	—	—	—	—	—	52,25	56,2	49,—	63,2
Juni "	5,25	30,5	3,55	27,2	66,00	28,5	75,75	32,1	163,25	35,3	—	—	—	—	—	—	51,25	55,1	48,—	61,9
Juli "	5,82	33,9	3,85	29,4	64,25	27,8	78,00	33,1	176,25	38,1	—	—	—	—	—	—	49,25	53,0	48,50	62,6
Aug. "	5,30	30,8	3,55	27,2	61,25	26,5	67,75	28,7	161,50	34,9	—	—	—	—	—	—	49,—	52,7	49,25	63,5
Sept. "	4,95	28,8	3,47	26,6	61,00	26,3	65,25	27,6	159,00	34,4	—	—	—	—	—	—	50,25	54,0	54,—	69,7
Oct. "	4,40	25,6	3,—	22,9	60,25	26,0	63,50	27,0	141,25	30,5	—	—	—	—	—	—	56,25	60,5	54,25	70,0
Nov. "	4,55	26,5	2,95	22,6	74,50	32,2	60,00	25,4	147,25	31,8	1,26	27,7	2,23	16,8	—	—	59,50	64,0	54,37	70,2
Dec. "	4,57	26,6	3,30	25,3	73,50	31,7	59,25	25,1	154,50	33,4	0,97	21,3	2,56	19,3	1,76	10,2	60,75	65,3	53,50	69,0
Jan. 1934	4,75	27,6	3,10	23,7	65,25	28,2	58,00	24,6	144,25	31,2	3,65	80,2	2,30	17,4	3,08	17,9	62,50	67,2	53,75	69,4
Febr. "	3,40	19,8	2,77	21,2	65,25	28,2	58,50	24,8	133,00	28,8	3,97	87,3	1,63	12,3	3,12	18,1	63,—	67,7	53,50	69,0
Maart "	3,25	18,9	2,72	20,8	70,75	30,6	58,75	24,9	132,00	28,5	5,99	131,6	1,23	9,3	4,24	24,6	61,75	66,4	50,50	65,2
April "	3,20	18,6	2,70	20,7	70,50	30,5	56,75	24,0	136,50	29,5	—	—	—	—	—	—	63,50	68,3	49,12	63,4
Mei "	3,32	19,2	2,87	21,9	62,00	26,8	63,00	26,7	154,50	33,4	—	—	—	—	—	—	65,75	70,7	47,50	61,3
Juni "	3,67	21,4	3,17	24,3	65,00	28,1	74,75	31,7	156,50	33,8	—	—	—	—	—	—	63,25	68,0	43,75	56,5
Juli "	3,80	22,1	3,30	25,3	71,50	30,9	78,75	33,4	151,25	32,7	—	—	—	—	—	—	63,—	67,7	44,62	57,6
Aug. "	4,37	25,4	4,27	32,7	83,25	36,0	93,50	39,6	159,25	34,4	—	—	—	—	—	—	63,95	68,8	43,30	55,9
Sept. "	4,—	23,3	4,15	31,7	77,25	33,4	93,25	39,5	145,50	31,5	—	—	—	—	—	—	63,55	68,3	42,62	55,0
Oct. "	3,50	20,3	3,70	28,3	69,50	30,0	93,50	39,6	135,25	29,2	—	—	—	—	—	—	60,70	65,3	42,12	54,4
Nov. "	3,50	20,3	3,45	26,4	71,25	30,8	89,25	37,8	127,75	27,6	1,28	28,1	2,25	17,0	—	—	53,75	57,8	44,50	57,4
Dec. "	3,45	20,1	3,55	27,2	76,25	32,9	91,00	38,6	134,00	29,0	1,26	27,7	2,03	15,3	1,73	10,0	53,15	57,2	44,65	57,6
Jan. 1935	3,30	19,2	3,52	27,0	74,25	32,1	89,25	37,8	137,25	29,7	1,13	24,8	2,59	19,5	2,89	16,8	53,62	57,7	45,62	58,9
Febr. "	3,20	18,6	3,37	25,8	68,00	29,4	71,25	30,2	124,25	26,9	0,91	20,0	2,14	16,2	4,26	24,7	51,90	55,8	47,55	61,4
4 Maart "	3,10	18,0	3,25	24,9	68,00	29,4	64,00	27,1	122,00	26,4	0,80	17,6	2,—	15,1	5,15	29,9	52,—	55,9	49,50	63,9
11 " "	3,10	18,0	3,—	22,9	67,00	28,9	62,00	26,3	119,00	25,7	0,78	17,1	2,32	17,5	5,90	34,2	52,—	55,9	50,—	64,5

1) Men zie voor de toelichting op dezen staat de nos. van 8, 15 Aug. 1928, 25 Febr. 1931 en 15 Febr. 1933. 2) Tot Jan. 1931 Hard Winter No. 2. van Jan. 1931 tot 16 Dec. 1929 tot 26 Mei 1930 74/5 K.G. Hongaarsche vanaf 26 Mei 1930 tot 23 Mei 1932 74 K.G. Zuid-Russische; van 23 Mei 1932 tot 2 Oct. 1933. No. 2 Canada. 4) Tot Canada. Van 19 Sept. '32 tot 24 Juli '33 62/63 K.G. Z.-Russ. 5) 2 Mrt. 6) 8 Mrt. 7) 7 Mrt. 8) 1 Mrt.

Vervolg STATISTISCH OVERZICHT

	MINERALEN						TEXTIELGOEDEREN										DIVERSEN			
	STEENKOLEN Westfaalsche/ Hollandsche bunkerlozen, ongezeefd f.o.b. R'dam/A'dam per 1000 K.G.		PETROLEUM Mid. Contin. Crude 33 t/m 33,90 Bé s.g. per barrel		BENZINE Gulf exp. 64/66P \$cts. per U.S. gallon		KATOEN			WOL gekamde Australische, Merino, 64's Av. loco Bradford per lb.			WOL gekamde Australische, Crossbred Col- onial Carded, 50's Av. loco Bradford per lb.			KOE- HUIDEN Gaaf, open kop 57-61 pnd.		KALK- SALPETER Gld. per 100 KG. netto		
	f.	%	\$	%	\$ cts.	%	\$ cts.	%	pence	%	pence	%	pence	%	pence	%	f.	%	f.	%
1925	10,80	100,0	1,68	100,0	14,86	100,—	23,25	100,0	29,27	100,—	9,35	100,—	55,00	100,0	29,50	100,0	34,70	100,0	12,—	100,0
1926	17,90	165,7	1,89	112,5	13,65	91,9	17,55	75,5	16,24	55,5	6,30	67,4	47,25	85,9	24,75	83,9	28,46	82,0	11,61	96,8
1927	11,25	104,2	1,30	77,4	14,86	100,—	17,50	75,3	16,78	57,3	7,27	77,8	48,50	88,2	26,50	89,8	40,43	116,5	11,48	95,7
1928	10,10	93,5	1,20	71,4	9,98	67,2	20,00	86,0	19,21	65,6	7,51	80,4	51,50	93,6	30,50	103,4	47,58	137,1	11,48	98,7
1929	11,40	105,6	1,23	73,2	10,—	67,3	19,15	82,4	17,05	58,2	6,59	70,5	39,—	70,9	25,25	85,6	32,25	92,9	10,60	88,3
1930	11,35	105,1	1,12	66,7	8,77	59,0	13,55	58,3	12,—	41,0	3,92	41,9	26,75	48,6	16,25	55,1	25,36	73,1	9,84	82,0
1931	10,05	93,1	0,58	34,5	5,04	33,9	8,60	37,0	7,33	25,0	3,08	33,0	21,50	39,1	12,00	40,7	18,65	53,7	8,61	71,8
1932	8,00	74,1	0,81	48,2	4,50	30,3	6,45	27,7	5,21	17,8	3,11	33,3	16,00	29,1	8,50	28,8	11,15	32,1	6,15	51,3
1933	7,00	64,8	0,45	26,8	3,61	24,3	6,75	29,0	5,13	17,5	2,78	29,7	19,25	35,0	9,50	32,2	13,26	38,2	6,18	51,5
1934	6,20	57,4	0,63	37,5	2,88	19,4	7,35	31,6	5,32	18,2	2,68	28,7	19,25	35,0	10,25	34,7	12,07	34,8	6,11	50,9
Jan. 1933	7,05	65,3	0,53	31,5	4,16	28,0	6,15	26,5	5,13	17,5	2,95	31,6	15,75	28,6	8,25	28,0	11,50	33,1	6,30	52,6
Febr. "	7,20	66,7	0,38	22,6	3,97	26,7	6,10	26,2	4,98	17,0	2,78	29,7	15,50	28,2	8,25	28,0	10,38	29,9	6,40	53,3
Maart "	7,25	67,1	0,38	22,6	3,87	26,1	6,40	27,5	4,97	17,0	2,77	29,6	15,25	27,7	7,75	26,3	10,75	31,0	6,40	53,3
April "	7,25	67,1	0,37	22,0	3,67	24,7	6,65	28,6	5,18	17,7	2,68	28,7	15,75	28,6	7,75	26,3	11,25	32,4	6,40	53,3
Mei "	7,15	66,2	0,23	14,0	2,95	19,9	7,30	31,4	5,60	19,1	3,07	32,8	17,00	30,9	8,25	28,0	12,25	35,4	6,40	53,3
Juni "	7,15	66,2	0,25	15,2	3,02	20,3	7,85	33,8	5,85	20,0	3,25	34,8	18,50	33,6	9,00	30,5	15,75	45,4	6,40	53,3
Juli "	7,05	65,3	0,41	24,4	3,33	22,4	7,60	32,7	5,76	19,7	3,20	34,2	20,75	37,7	9,75	33,1	16,—	46,1	6,40	53,3
Aug. "	6,95	64,4	0,37	22,0	3,37	22,7	6,90	29,7	5,39	18,4	2,91	31,1	20,75	37,7	9,75	33,1	14,75	42,5	5,80	48,3
Sept. "	6,85	63																		

AN GROOTHANDELSPRIJZEN¹⁾

	ZUIVEL EN EIERN								METALEN															
	BOTER per K.G. Leeuwarder Comm. Noteering		BOTER p.K.G. Heffing Crisis Zuivel-Centr.		KAAS Edammer Alkmaar Fabriekskaas kl. m/Kerg per 50 K.G.		EIERN Gem. not. Eiermijn Roermond p. 100 st.		KOPER Standaard Locoprijzen Londen per Eng. ton		LOOD Locoprijzen Londen per Eng. ton		TIN Locoprijzen Londen per Eng. ton		IJZER Cleveland Foundry No. 3 f.o.b. Middlest. per Eng. ton		GIETERIJ-IJZER (Lux III) p. Eng. t. f.o.b. Antwerpen		ZINK Locoprijzen Londen per Eng. ton		GOUD cash Londen per ounce fine		ZILVER cash Londen per Standard Ounce	
	f.	%	f.	%	f.	%	f.	%	£	%	£	%	£	%	Sh.	%	sh.	%	£	%	sh.	%	pence	%
1925	2,31	100,0	—	—	56,—	100,0	9,18	100,0	62,1/6	100,0	36,8/6	100,0	261.17/-	100,0	73/-	100,0	67/-	100,0	36,3/6	100,0	85/6	100,0	32 1/8	100,0
1926	1,98	85,7	—	—	43,15	77,1	8,15	88,8	58,1/-	93,5	31,1/6	85,3	290.17/6	111,1	86/6	118,5	68/8	102,5	34,2/6	94,3	85/-	99,5	28 1/8	89,3
1927	2,03	87,9	—	—	43,30	77,3	7,96	86,7	55,14/-	89,7	24,4/-	66,4	290,4/-	110,8	73/-	100,0	64/6	96,3	28,10/-	78,8	85/-	99,5	26 1/8	83,3
1928	2,11	91,3	—	—	48,05	85,8	7,99	87,0	63,16/-	102,8	21,1/-	57,8	227,5/-	86,8	66/-	90,4	62/8	93,5	25,5/6	69,9	85/-	99,5	26 1/8	81,1
1929	2,05	88,7	—	—	45,40	81,1	8,11	88,3	75,14/-	121,9	23,5/-	63,8	203,15/6	77,8	70/6	96,6	68/9	102,6	24,17/6	68,8	85/-	99,5	24 1/8	76,2
1930	1,66	71,9	—	—	38,45	68,7	6,72	73,2	54,13/-	88,0	18,1/6	49,6	142,5/-	54,3	67/-	91,8	59/6	88,8	16,17/-	46,6	85/-	99,5	17 1/2	55,4
1931	1,34	58,0	—	—	31,30	56,9	5,35	58,3	36,5/-	58,4	12,1/-	33,1	110,1/-	42,0	55/-	75,3	47/6	70,9	11,10/6	31,9	92/6	108,2	13 1/8	41,6
1932	0,94	40,7	—	—	22,70	40,5	4,14	45,1	22,17/-	36,8	8,12/-	23,6	97,2/-	37,1	42/-	57,5	37/-	55,2	10,12/6	27,1	118/-	138,0	12 1/8	40,1
1933	0,61	26,4	0,96	—	20,20	36,1	3,71	40,4	22,2/6	35,6	7,17/6	21,6	131,18/-	50,1	41/-	56,2	35/-	52,2	10,12/6	29,4	124,7 3/4	145,8	12 1/8	38,5
1934	0,45	19,5	1,-	—	18,70	33,4	3,45	37,6	18,14/6	30,2	6,15/6	18,6	141,19/6	54,2	40/-	54,8	33/7	50,1	8,9/-	23,4	137,7 3/4	161,0	13 1/8	40,7
Jan. '33	0,73	31,6	0,89	—	21,75	38,8	4,27	46,7	19,17/-	32,0	7,8/-	20,3	100,1/6	38,1	40/6	55,5	34/6	51,5	9,19/-	27,5	122/8	143,5	11 1/2	36,4
Febr. "	0,65	28,1	0,91	—	20,60	36,8	4,35	47,4	20,3/-	32,5	7,7/-	20,2	104,7/6	39,9	43/-	58,9	34/-	50,7	9,15/-	27,0	120/5	140,8	11 1/2	37,2
Mrt. "	0,53	22,9	0,99	—	19,30	34,6	2,80	30,0	20,-/6	32,3	7,10/-	20,6	104,18/3	40,1	43/-	58,9	34/7	51,6	10,7/-	28,6	120/5	140,8	12 1/8	38,7
Apr. "	0,54	23,4	1,-	—	18,55	33,1	2,07 1/2	22,6	20,11/6	33,1	7,12/6	20,9	109,17/6	42,0	43/-	58,9	35/6	53,0	10,8/6	28,8	120/1	140,4	12 1/8	39,9
Mei "	0,52	22,5	1,-	—	21,80	38,9	2,49	27,1	23,6/6	37,6	8,6/-	22,9	128,17/6	49,2	41/6	56,8	36/6	54,5	10,13/6	29,4	123/6	144,4	13 1/4	41,2
Juni "	0,52	22,5	1,-	—	23,50	42,0	2,50	27,2	25,7/-	40,8	9,4/-	25,3	151,10/-	57,9	42/-	57,5	37/-	55,2	11,12/6	32,1	122,3 1/2	143,0	13 1/4	41,2
Juli "	0,55	23,8	1,-	—	18,50	33,0	2,60	28,3	25,16/-	41,6	9,2/-	25,0	148,1/6	56,4	41/6	56,8	35/-	52,2	12,1/-	33,3	123/10	144,9	12 1/8	38,7
Aug. "	0,63	27,3	1,-	—	18,90	33,8	3,57 1/2	38,9	24,5/-	39,1	8,4/6	22,6	145,3/-	55,4	41/-	56,2	35/-	52,2	11,7/-	31,4	125/10	147,2	12	37,4
Sept. "	0,66	28,6	0,95	—	18,40	32,9	3,91	42,6	22,16/6	36,8	7,16/-	21,4	140,17/6	53,8	39/6	54,1	34/6	51,5	10,18/6	30,2	131/11	153,1	11 1/2	37,2
Oct. "	0,68	29,4	0,90	—	19,45	34,7	4,68	51,0	22,1/-	35,5	7,14/-	21,1	145,5/-	55,5	39/6	54,1	34/6	51,5	10,13/6	29,2	130/11	153,3	11 1/8	37,0
Nov. "	0,65	28,1	0,90	—	20,80	37,1	5,80	63,2	20,6/6	32,7	7,13/6	21,1	150,9/6	57,5	40/-	54,8	34/6	51,5	9,19/-	27,6	128,5 1/4	151,0	12 1/4	38,1
Dec. "	0,60	26,0	1,-	—	20,40	36,4	5,47 1/2	59,6	21,1/-	33,9	7,12/-	20,9	153,8/-	58,6	40/6	55,5	36/-	53,7	9,19/6	27,5	126,2 1/4	147,6	12 1/8	39,1
Jan. '34	0,50	21,6	1,-	—	20,40	36,4	5,05	55,0	21,7/-	34,4	7,7/-	20,2	148,3/-	56,8	39/6	54,1	36/-	53,7	9,12/-	26,5	129/6	151,5	12 1/4	39,7
Febr. "	0,47	20,3	1,-	—	21,55	38,5	3,68	40,1	20,9/6	33,0	7,4/-	19,8	140,13/-	53,7	39/6	54,1	36/5	54,4	9,-/6	24,9	137/1	160,3	12 1/2	38,9
Mrt. "	0,44	19,0	1,-	—	19,90	35,5	2,71	29,5	20,3/-	32,5	7,3/6	19,7	144,15/6	55,3	40/6	55,5	35/3	52,6	9,2/-	25,2	136/8	159,8	12 1/8	39,3
Apr. "	0,42	18,2	1,-	—	17,20	30,7	2,72	29,6	20,14/6	32,5	7,4/6	19,8	150,10/6	57,5	41/6	56,8	34/2	51,0	9,7/6	25,9	135,1 1/2	158,0	12 1/8	38,7
Mei "	0,41	17,7	1,-	—	16,05	28,7	2,54	27,0	20,4/-	32,5	6,16/6	18,7	144,19/6	55,4	40/6	55,5	32/9	48,9	9,2/-	25,2	136/3	159,1	12 1/8	37,5
Juni "	0,41	17,7	1,-	—	19,40	34,6	2,74 1/2	29,9	19,18/6	32,1	6,14/-	18,4	140,1/-	53,5	40/6	55,5	31/9	47,4	8,16/-	24,3	137,8 1/4	151,4	12 1/4	38,1
Juli "	0,40	17,3	1,-	—	21,50	38,4	2,81	30,6	18,11/-	29,9	6,14/6	18,5	142,9/-	54,0	40/6	55,5	32/4	48,2	8,6/-	22,9	137/11	161,4	12 1/4	39,7
Aug. "	0,43	18,6	1,-	—	20,90	37,3	3,32 1/2	36,2	17,6/-	27,9	6,14/-	18,4	139,7/6	53,2	40/6	54,8	32/6	48,5	8,7/6	23,2	138/6	162,0	13	40,5
Sept. "	0,43	18,6	1,-	—	18,12 1/2	32,4	3,31	36,1	16,10/-	26,6	6,5/6	17,2	137,17/-	52,6	39/6	54,1	32/6	48,5	7,71/-	21,7	141/-	164,9	13 1/8	40,9
Oct. "	0,43	18,6	1,-	—	17,37 1/2	31,0	3,95	43,0	16,3/-	26,0	6,6/-	17,3	137,19/6	52,7	39/6	54,1	32/6	48,5	7,7/-	20,3	141/10	165,9	14	43,6
Nov. "	0,47	20,3	1,-	—	17,12 1/2	30,4	4,52 1/2	49,3	16,11/6	26,7	6,8/-	17,6	139,8/-	53,2	40/-	54,8	32/6	48,5	7,7/6	20,4	139,6 1/2	163,2	14 1/8	46,3
Dec. "	0,54	23,4	0,95	—	17,50	37,0	4,07	44,3	16,16/-	27,1	6,6/-	17,3	137,8/6	52,5	39/6	54,1	34/1	50,9	7,4/6	20,0	140,6 1/2	164,4	14 1/8	45,7
Jan. '35	0,58	25,1	0,90	—	14,95	26,7	3,12 1/2	34,0	16,19/-	27,3	6,5/-	17,2	138,11/-	52,9	39/6	54,1	34/6	51,5	7,6/6	20,4	141/10 1/2	165,9	14 1/4	45,9
Febr. "	0,52	22,5	0,95	—	14,37 1/2	25,7	3,20	34,9	16,4/-	26,1	6,4/-	17,0	136,8/-	52,1	39/6	54,1	34/6	51,5	7,3/6	19,8	142/8	166,9	14 1/8	46,1
4 Mrt. "	0,427)	18,2	1,-	—	13,50 1/2	24,1	3,05	33,2	16,3/6	26,1	5,19/6	16,4	125,2/6	47,8	37/6	51,4	34/6	51,5	6,13/-	18,4	148/10	174,1	15 1/8	48,1
11 "				—	13,50 1/2	24,1	2,75	30,0	16,2/-	25,9	6,-/6	16,5	123,14/-	47,2	37/6	51,4	33/6	50,5	6,12/6	18,3	148/4	173,5	15 1/2	48,2

1) 6 Sept. 1932 79 K.G. La Plata; van 26 Sept. 1932 tot 5 Febr. 1934 Manitoba No. 2 3) Tot Jan. 1928 Western; vanaf Jan. 1928 tot 16 Dec. 1929 American No. 2 van Jan. 1928 Malting; van Jan. 1928 tot 9 Febr. 1931 American No. 2, van 9 Febr. 1931 tot 23 Mei 1932 64/5 K.G. Zuid-Russische. Van 23 Mei—19 Sept. 1932 No. 3

AN GROOTHANDELSPRIJZEN.

	BOUWMATERIALEN						KOLONIALE PRODUCTEN													
	VURENHOUT basis 7" f.o.b. Zweden/Finland per standaard van 4,672 M ³ .		STEENEN binnenmuur per 1000 stuks		buitenmuur per 1000 stuks		CACAO G.F. Accra per 50 K.G. c.i.f. Nederland		COPRA Ned.-Ind. f. m. s. per 100 K.G. Amsterdam		KOFFIE Robusta Locoprijzen Rotterdam per 1/2 K.G.		RUBBER ¹⁾ Standaard Ribbed Smoked Sheets loco Londen per lb.		SUIKER Witte kristal-suiker loco R'dam/A'dam per 100 K.G.		THEE Aff. N.-I. thee v. A'dam gem. pr. Java- en Sumatrathee p. 1/2 K.G.		INDEXCIJFER Grondstoffen Koloniale producten	
	f.	%	f.	%	f.	%	sh.	%	f.	%	cts.	%	Sh.	%	f.	%	cts.	%	100,0	%
1925	159,75	100	15,50	100,-	19,-	100,-	42/6	100,0	35,87 1/2	100,0	61,375	100,0	2/11,625	100,0	18,75	100,0	84,5	100,0	100,0	100,0
1926	153,50	96,1	15,75	101,6	19,50	102,6	49/-	115,3	34,-	94,8	55,375	90,2	2/-	67,4	17,50	93,3	94,25	111,5	98,0	102,6
1927	160,50	100,5	14,50	93,5	18,50	97,4	68/-	160,0	32,62 1/2	90,9	46,875	76,4	1/6,375	51,6	19,12 1/2	102,0	82,75	97,9	87,5	108,1
1928	151,50	94,8	12,-	77,4	18,50	97,4	57/3	134,9	31,8											

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 11 Maart 1935.

		Activa.	
Binnenl. Wis- sels, Prom., enz. in disc.	Hfdbk. f 20.911.041,95 Bijbnk. „ 159.554,47 Ag.sch. „ 3.262.956,72	f	24.333.553,14
Papier o. h. Buitenl. in disconto	„		—
Idem eigen portef.	f 866.250,—		—
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.	„		866.250,—
Beleeningen incl. vrsch. in rek.-crt. op onderp.	Hfdbk. f 87.335.590,74 ¹⁾ Bijbnk. „ 3.515.751,59 Ag.sch. „ 37.851.426,18	f	128.702.768,51
Op Effecten	f 124.426.704,54 ¹⁾		—
Op Goederen en Spec.	„ 4.276.063,97		128.702.768,51 ¹⁾
Voorschotten a. h. Rijk	„		—
Munt, Goud	f 102.586.400,—		—
Muntmat., Goud	„ 708.039.850,93		—
	f 810.626.250,93		—
Munt, Zilver, enz.	„ 21.152.751,66		—
Muntmat., Zilver	„		831.779.002,59 ²⁾
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfond	„ 37.970.256,44		—
Gebouwen en Meub. der Bank	„ 4.970.000,—		—
Diverse rekeningen	„ 5.751.835,52		—
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5/32, S. No. 221)	„ 16.996.491,37		—
	f 1.051.370.157,57		—

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefond	„ 3.807.914,92
Bijzondere reserve	„ 5.000.000,—
Pensioenfond	„ 9.255.247,49
Bankbiljetten in omloop	„ 862.788.775,—
Bankassigatiën in omloop	„ 54.462,37
Rek.-Cour. f Het Rijk	f 46.323.389,68
saldo's: Anderen	„ 98.288.784,15
Diverse rekeningen	„ 5.851.583,96
	f 1.051.370.157,57

Beschikbaar metaalsaldo	f 428.858.027,31
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is	„ 1.072.145.070,—
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht	„

- 1) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99) ..... f 73.789.100,—
2) Waarvan in het buitenland ..... „ 49.775.319,64

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opeschb. schulden	Beschkb. Metaal-saldo	Dek-kings perc.
	Munt	Muntmat.				
11 Maart '35	102586	708.040	862.789	144.667	428.858	82 ²⁾
4 „ '35	102586	707.980	879.485	129.985	428.279	82
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's		Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen ¹⁾
	Totaal	disconto's				
11 Maart 1935	24.334	—	—	128.703	866	5.752
4 „ 1935	25.487	—	—	129.661	866	5.435
25 Juli 1914	67.947	—	—	61.686	20.188	509

1) Onder de activa. 2) Ruim.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeschb. schulden	Beschkb. metaal-saldo
2 „ '35 ²⁾	145.700	174.710	43.580	58.384	
9 Feb. 1935	114.993	27.812	178.913	35.541	57.023
2 „ 1935	115.008	27.581	175.011	37.908	57.421
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels. buiten N.-Ind. betaal.	Dis-conto's	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Dek-kings-percentage
2 „ '35 ²⁾	930	72.800	11.770	67	
9 Feb. 1935	647	10.638	51.572	12.584	67
2 „ 1935	499	10.628	51.814	11.186	67
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

1) Sluitpost activa. 2) Cijfers telegrafisch ontvangen.

BANK VAN ENGELAND.

Data	Metaal	Bankbilj. in circulatie	Bankbilj. in Banking Departm.	Other Securities	
				Disc. and Advances	Securities
6 Maart 1935	193.092	380.066	72.454	5.426	10.757
27 Feb. 1935	193.061	377.438	75.061	6.246	9.538
22 Juli 1914	40.164	—	29.317	—	33.633

Data	Gov. Sec.	Public. Depos.	Other Deposits		Reserve	Dek-kings-perc. ¹⁾
			Bankers	Other Accounts		
6 Mrt.'35	85.146	11.202	104.484	40.414	73.026	46,7
27 Feb.'35	82.421	19.353	95.519	40.714	75.623	48,6
22 Juli '14	11.005	14.736	—	42.185	29.297	52

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK.

Data	Goud	Zilver	Te goed in het buitenl.	Wis-sels	Waarv. op het buitenl.	Beleeningen	Renteloos voorschot v. d. Staat
22 Feb.'35	82.040	770	10	4.949	951	4.274	3.200
23 Juli '14	4.104	640	—	1.541	8	769	—

Data	Bons v. d. zelfst. amort. k.	Diver-sen ¹⁾	Circulatie	Rekg. Courant		
				Staat	Zelfst. amort.k.	Particulieren
1 Mrt.'35	5.833	2.675	83.745	581	3.001	14.533
22 Feb.'35	5.833	2.182	81.917	705	2.914	16.328
23 Juli '14	—	—	5.912	401	—	943

¹⁾ Sluitpost activa.

DUITSCHER RIJKBANK.

Data	Goud	Daarvan bij buitenl. circ. banken ¹⁾	Deviezen als goud-dekking geldende	Andere wissels en cheques	Beleeningen
28 Feb. 1935	80,1	21,4	4,6	3.655,7	188,3
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

Data	Effec-ten	Diverse Activa ²⁾	Circu-latie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
28 Feb. 1935	436,7	553,7	3.617,4	928,1	243,4
30 Juli 1914	330,8	200,4	1.890,9	944,—	40,0

¹⁾ Onbelast. ²⁾ W.o. Rentenbankscheine 7 Mrt., 28 Febr. 1935, resp. 31, 14 mill.

NATIONALE BANK VAN BELGIË (in Belga's).

Data 1935	Goud Munt en metaal	Munt en diversen	Binnen- en buitenlandsche wissels	Beleeningen op Belgische Staatsfondsen	Voorschot aan den Staat	Overheids-fondsen	Circulatie	Rekg. Crt	
								Schatkist	Partic.
7 Mrt. 2.531	93	671	221	340	40	3.648	39	200	
28 Feb. 2.531	91	671	220	340	40	3.647	60	178	

FEDERAL RESERVE BANKS.

Data	Goudvoorraad		„Other cash“ ²⁾	Wissels	
	Totaal bedrag	Goud-certificaten ¹⁾		In her-disc. v. d. member banks	In de open markt gekocht
20 Feb.'35	5.531,9	5.516,1	253,3	5,9	5,5
13 „ '35	5.466,2	5.449,6	264,8	6,5	5,5

Data	Belegd in U. S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circula-tie	Totaal Depo-sito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. ³⁾	Algem. Dek-kings-perc. ⁴⁾
13 „ '35	2.430,3	3.118,0	4.834,2	146,9	72,1	—

¹⁾ Deze certificaten werden door de Schatkist aan de Reserve Banken gegeven voor de overname van het goud, toen de § op 31 Jan. '34 van 100 op 59,06 cents werd gedevalueerd.

²⁾ „Other Cash“ does not include Federal Reserve Notes or a Bank's own Federal Reserve bank notes.

³⁾ Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opeschbare schulden: F. R. Notes en netto depositos. ⁴⁾ Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Data	Aantal leening.	Dis-conto's en beleen.	Beleg-gingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal depo-sito's	Waarvan time deposits
6 „ '35	—	7.526	10.682	3.493	19.668	4.446

De posten van De Ned. Bank, de Javasche Bank en de Bank of Eng-land zijn in duizenden, alle overige posten in miljoenen van de be-reffende valuta.